

MINISTARSTVO RADA
I MIROVINSKOGA SUSTAVA

UPUTE ZA PRIJAVITELJE I KORISNIKE OPERATIVNOG PROGRAMA UČINKOVITI LJUDSKI POTENCIJALI 2014. – 2020. O PROVEDBI HORIZONTALNIH NAČELA

„Izrada Uputa za prijavitelje i korisnike „Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali“ za razdoblje 2014. – 2020. o provedbi horizontalnih načela financira se sredstvima Tehničke pomoći Europskog socijalnog fonda u sklopu „Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.“

Za više informacija o EU fondovima www.strukturnifondovi.hr
www.esf.hr

Sadržaj

Kratice	3
1. Uvod	4
2. Horizontalna načela	4
2.1. Pojašnjenje horizontalnih načela.....	5
2.1.1. Jednake mogućnosti i nediskriminacija.....	7
2.1.2. Ravnopravnost između muškaraca i žena	12
2.1.3. Održivi razvoj.....	16
2.2. Zakonodavni okvir (EU i RH) i međunarodni dokumenti.....	18
2.2.1. EU okvir za korištenje ESI fondova.....	19
2.2.2. Nacionalni zakonodavni okvir (izbor).....	20
2.2.3. Strateški okvir	21
2.2.4. Tijela nadležna za provedbu OPULJP	22
3. Analiza postojećeg stanja	23
3.1. Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.	23
3.2. Upute za prijavitelje	23
3.3. Prijavni obrazac A.....	24
3.4. Zahtjev za nadoknadu sredstava i završno izvješće o provedbi projekta.....	24
3.5. Najčešće pogreške pri opisu doprinosa horizontalnim načelima	24
4. Obaveze prijavitelja /korisnika po pojedinim fazama projektnog ciklusa	26
5. Primjeri primjene horizontalnih načela po prioritetima OPULJP	31
5.1. Prioritetna os 1: Zapošljavanje i mobilnost radne snage	37
5.2. Prioritetna os 2: Socijalno uključivanje	47
5.3. Prioritetna os 3: Obrazovanje i cjeloživotno učenje	54
5.4. Prioritetna os 4: Dobro upravljanje	63
5.5. Prioritetna os 5: Tehnička pomoć	67
6. Pomoćni alati za primjenu horizontalnih načela pri izradi i provedbi projekata	67
7. Primjeri dobre prakse	70
8. Naredno programsko razdoblje	75

Riječi i pojmovni sklopovi koji imaju rodno značenje korišteni u ovim Uputama odnose se jednako na oba roda (muški i ženski), bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu, odnosno u jednini ili množini.

Kratice

EFRD	European Regional Development Fund / Europski fond za regionalni razvoj
EIGE	European Institute for Gender Equality / Europski institut za rodnu ravnopravnost
ESF	Europski socijalni fond
ESIF	Europski strukturni i investicijski fondovi
EU	Europska unija
IKT	Informatičko komunikacijske tehnologije
MDOMSP	Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
MRMS	Ministarstvo rada i mirovinskog sustava
MZO	Ministarstvo znanosti i obrazovanja
NN	Narodne novine
OPRLJP	Operativni program Razvoj ljudskih potencijala 2007-2013
OPULJP	Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014-2020
OSI	Osobe s invaliditetom
RH	Republika Hrvatska
UN	Ujedinjeni narodi
UNCRPD	UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities / Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom
ZNS	Zahtjev za nadoknadu sredstava
ZSD	Zakon o suzbijanju diskriminacije

1. Uvod

Ove su Upute namijenjene prijaviteljima i korisnicima Operativnog programa «Učinkoviti ljudski potencijali» (OPULJP) za razdoblje od 2014. - 2020. Upute su izrađene u okviru navedenog programa, sredstvima Tehničke pomoći, za Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, Upravljačko tijelo OPULJP-a.

Svrha izrade Uputa o provedbi horizontalnih načela je pomoći prijaviteljima koji pripremaju projekte prilikom utvrđivanja primjenjivih zahtjeva u dijelu promicanja održivog razvoja, ravnopravnosti muškaraca i žena, jednakih mogućnosti (posebice pristupačnosti za osobe s invaliditetom) i nediskriminacije, koje treba uzeti u obzir prilikom pripreme i provedbe projekata.

Primjena horizontalnih načela, odnosno onih načela koja prožimaju sve intervencijske prioritete i ciljeve, započela je u pretpristupnom razdoblju od 2007.-2013. godine i nastavljena je u razdoblju 2014.-2020. pri programiranju i provedbi Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF). Iako su horizontalna načela sveprisutna i čine se samorazumljivima, iskustvo dosadašnje provedbe projekata koji koriste ESIF bespovratna sredstva ukazuje na teškoće prijavitelja projekata pri operacionalizaciji doprinosa nekoj od horizontalnih tema. Konzultirani su stručnjaci za horizontalna pitanja iz Ureda za ravnopravnost spolova i Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH koji su ukazali na izazove i dobre primjere u dosadašnjoj praksi. Analizirani su i različiti Pozivi na prijavu projektnih prijedloga, obrazloženja prijavitelja o horizontalnim temama iz prijavnih obrazaca A u sklopu različitih poziva na prijavu projektnih prijedloga te su prikupljena mišljenja ocjenjivača projektnih prijedloga i koordinatora za antidiskriminaciju iz Posredničkih tijela razine 1 i 2 kako bi se na temelju analize dobrih praksi ali i nesnalaženja u primjeni horizontalnih tema izradile praktične informacije i alati koje prijaviteljima i korisnicima OPULJP-a mogu pomoći pri planiranju i provedbi projekata.

2. Horizontalna načela

Horizontalna načela ili drugim riječima - opće teme koje su multidisciplinarne, ne mogu se svesti samo na jedno programsko područje već se odnose na temeljna društvena načela kao što su demokracija, jednakost, održivost i dobro upravljanje. Načela su definirana strateškim dokumentima EU i nacionalnim programskim okvirom.

U Hrvatskoj se u razdoblju primjene Operativnog programa «Razvoj ljudskih potencijala» (OPRLJP) od 2007-2013.godine¹ ističu četiri relevantne horizontalne teme:

1. Ravnopravnost spolova i sprečavanje diskriminacije
2. Održivi razvoj i zaštita okoliša
3. Partnerstvo s civilnim društvom
4. Dobro upravljanje

¹ OPRLJP, str. 75.

U razdoblju primjene Operativnog programa «Učinkoviti ljudski potencijali» (OPULJP) od 2014.-2020. godine² istaknute su slijedeće tri teme:

1. Održiv razvoj
2. Jednake mogućnosti i nediskriminacija
3. Ravnopravnost između muškaraca i žena

Za one koji žele znati više

Zemlje članice imaju mogućnost unutar svojih nacionalnih ili regionalnih programskih dokumenata istaknuti teme koje su posebno značajne s obzirom na nacionalni kontekst odnosno razvojne izazove s kojima se suočava svaka pojedina zemlja ili regija. Primjerice, Wales unutar Ujedinjenog Kraljevstva posebno ističe dvojezičnost, odnosno upotrebu velškog jezika kao dio horizontalne teme Jednake mogućnosti te uz Promicanje rodne ravnopravnosti i Održivog razvoja dodaje četvrtu horizontalnu temu Smanjivanje siromaštva i socijalne isključenosti koju nemaju Engleska, Škotska ni Sjeverna Irska. Unatoč tome što su zajednička načela definirana, svaka članica pažljivo analizira vlastitu situaciju i programira sredstva ESIF-a na način koji najbolje odgovara njenim trenutnim razvojnim izazovima unutar EU.

2.1. Pojašnjenje horizontalnih načela

Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali 2014. -2020.“ predviđa provedbu aktivnosti kojima se promiču jednake mogućnosti i suzbijanje diskriminacije odnosno stavljanja u nepovoljniji položaj na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije³.

Promicanje jednakih mogućnosti provodi se tijekom pripreme, izrade i provedbe Operativnog programa, a posebno u pogledu pristupa financiranju, uzimajući u obzir potrebe različitih ciljanih skupina u riziku od diskriminacije, osobito zahtjeve s ciljem osiguranja pristupa osobama s invaliditetom. Jednake mogućnosti i nediskriminacija su temeljna načela OPULJP-a. Stoga u svim aktivnostima/operacijama treba biti pokazana jasna i izravna veza s tim načelima.⁴

Horizontalna načela se u svim operativnim programima zemalja članica provode na dva načina:

1. **promicanje horizontalnih načela kroz sva područja djelovanja (mainstreaming eng.)** gdje se od prijavitelja očekuje osviješten pristup o značenju i primjeni horizontalnih

² OPULJP, str. 223-225

³ Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN, 85/2008), čl.1

⁴ OPULJP, str. 223

tema i osjetljivost na specifične potrebe različitih sudionika projekta (žene/muškarci, zaposleni/nezaposleni, manjine/većinsko stanovništvo, mladi/stariji..) kao i razumijevanje lokalnog konteksta i različitih potreba lokalne zajednice te mogućeg utjecaja projekta na društveno-gospodarski razvoj i prirodni okoliš. Pri tome se preporučuje izrada internih pravila i planova za uključivanje horizontalnih tema u svakodnevnom radu;

2. **ciljanom pozitivnom akcijom** odnosno provođenjem posebnih projekata koji su usmjereni na određene ranjive skupine kako bi smanjili postojeću neravnotežu u pristupu resursima ili projekata koji interveniraju u okoliš kako bi unaprijedili neka rizična područja ili potaknuli razvoj zelenih poslova i slično; takav se pristup još naziva i vertikalnom primjenom horizontalnih načela.

Primjeri:

Mainstreaming: Projekt ima cilj osposobljavanje za zanimanja u području informatičko komunikacijskih tehnologija (IKT) na području dviju županija u kojim su ta zanimanja deficitarna. Iako projekt nije namijenjen posebnoj korisničkoj skupini, pri odabiru sudionika, pokušat će se kroz načine informiranja, osiguranja prijevoza te usluga skrbi za djecu tijekom održavanja obuke poticati veće sudjelovanje žena jer je njihova zastupljenost u tom sektoru svega 17%. Informiranje o projektu koristit će različite komunikacijske kanale kako bi bilo dostupno različitim skupinama (mladima, starijima, osobama s invaliditetom, manjinama..). Provođač će u program IKT obuke uključiti jedan modul o primjeni načela održivog razvoja u IKT sektoru. Provođač je izradio interna uredska pravila o energetske učinkovitosti i smanjenju ekološkog otiska s kojima su upoznati svi zaposlenici i koja se podijeljena s partnerima na projektu te se potiče njihova primjena kroz sve aktivnosti projekta.

Pozitivna akcija: Projekt ima za cilj osposobljavanje mladih pripadnika romske nacionalne manjine za strukovna zanimanja kako bi se smanjila podzastupljenost mladih Roma/Romkinja u srednjem obrazovanju te povećala zapošljivost ove skupine koja je najmanje zastupljena i diskriminirana na tržištu rada.

Unatoč tome što određeni projekt u cilju ispravljanja podzastupljenosti neke skupine na tržištu rada, primjerice žena, provodi pozitivnu akciju smanjivanja razlike u stopi zaposlenosti žena i muškaraca u nekom sektoru ili na nekom području te zapošljava isključivo žene, potrebno je voditi računa i o jednakim mogućnostima unutar skupine žena i postaviti pitanje je li projekt jednako otvoren prema ženama pripadnicama nacionalnih manjina, ženama s invaliditetom, ženama s maloljetnom djecom itd. Uvijek je potrebno prikazati podatke koji dokazuju podzastupljenost pojedinih skupina u području obrazovanja, zapošljavanja ili ukazuju na njihov nepovoljan položaj u nekim drugim područjima.

Osviještenost o mogućem utjecaju projekta temelji se na dobroj procjeni problema koji prijavitelj želi ublažiti svojom intervencijom – potrebno je proučiti dostupne statističke podatke i istraživanja, godišnja izvješća pučkog i specijaliziranih pravobranitelja (za djecu,

osobe s invaliditetom i ravnopravnost spolova), konzultirati se s potencijalnim sudionicima i lokalnom zajednicom kako bi se svi aspekti intervencije mogli pažljivo isplanirati. Ovisno o području djelovanja, aktivnostima i opsegu projekta neke će horizontalne teme biti relevantnije od drugih no uvijek se pri pripremi projekta postavljaju pitanja hoće li naša intervencija imati učinak na promicanje horizontalnih načela: pozitivan, neutralan ili negativan i koje ćemo mjere poduzeti da spriječimo mogući negativan utjecaj?

2.1.1. Jednake mogućnosti i nediskriminacija

Jednake mogućnosti i nediskriminacija temeljna su načela Europske unije te im regulativa EU-a kao i OPULJP u programskom razdoblju 2014.-2020. daju veću važnost u usporedbi s prethodnim razdobljem.

Za one koji žele znati više

Evaluacija primjene horizontalnog načela nediskriminacije u provođenju kohezijskih programa od 2007. do 2013. godine na razini EU pokazuje kako su nediskriminacijske mjere u zemljama Zapadne Europe bile fokusirane na osobe migrantskog podrijetla dok su u zemljama Središnje i Istočne Europe bili usmjerene na romsku populaciju.

U OPULJP-u se ističe kako je potrebno poduzeti sve mjere kako bi se osiguralo promicanje jednakih mogućnosti i suzbijanje diskriminacije na osnovi spola rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije te je potrebno uzeti u obzir specifične potrebe različitih ciljanih skupina u riziku od diskriminacije, osobito zahtjeve s ciljem osiguranja pristupa osobama s invaliditetom.

Zabrana diskriminacije i promicanje ravnopravnosti žena i muškaraca propisani su zajedničkim EU odredbama koje se primjenjuju na ESI fondove.⁵ U hrvatskom nacionalnom zakonodavstvu ta su pitanja uređena kroz Ustav Republike Hrvatske (NN [56/90](#), [135/97](#), [08/98](#), [113/00](#), [124/00](#), [28/01](#), [41/01](#), [55/01](#), [76/10](#), [85/10](#), [05/14](#)) kroz temeljne vrednote ustavnog poretka, Zakon o ravnopravnosti spolova (NN [82/08](#), [69/17](#)) i Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN [85/08](#), [112/12](#)).

Zakon o suzbijanju diskriminacije (ZSD)⁶ zabranjuje diskriminaciju na osnovu rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.

⁵ Uredba EU br. 1303/2013, čl. 7. te EU Povelja o temeljnim pravima, čl. 21. i čl. 23.

⁶ Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12), članak 1.

Stereotipno poimanje određenih društvenih skupina na temelju pripadnosti nekom narodu, religiji, političkom uvjerenju i slično, može dovesti do društvenih predrasuda odnosno negativnih ili neprijateljskih stavova prema osobama koje pripadaju toj skupini, bez obzira na njihove individualne karakteristike. Predrasude mogu dovesti do ponašanja kojima se te osobe stavljaju u neravnopravan položaj i uskraćuju im se ljudska prava i slobode koje su zakonski garantirane svim građanima. Primjerice, pristup tržištu rada može biti otežan osobama s invaliditetom, starijim osoba ili ženama uslijed predrasuda i pogrešnih očekivanja poslodavaca kako oni neće biti toliko učinkoviti kao njihove mlađe, muške kolege bez invaliditeta. Zbog stereotipnog poimanja poželjnih karakteristika zaposlenika, nisu im omogućene jednake mogućnosti pokazivanja vlastite motivacije za rad, individualnog iskustva, sposobnosti i kompetencija kao ostalim kandidatima za posao.

Ured pučkog pravobranitelja/ice, središnje tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije, u suradnji s Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH objavio je Smjernice za prepoznavanje slučajeva diskriminacije⁷ koje se mogu koristiti kao praktični alat za podizanje razine svijesti o načelu jednakih mogućnosti i povećanje senzibiliteta za prepoznavanje situacija i slučajeva diskriminacije. Na mrežnim stranicama pravobranitelja/ice za osobe s invaliditetom⁸, pravobranitelja/ice za djecu⁹ i pravobranitelja/ice za ravnopravnost spolova¹⁰, Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina¹¹ i Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH¹² dostupne su publikacije poput istraživačkih izvješća, izvješća o provedbi politika, statističkih podataka, smjernica i uputa za primjenu politika kao i primjeri dobre prakse iz Hrvatske i EU (npr. Primjer razumne prilagodbe i pozitivnog djelovanja u Velikoj Britaniji na www.posi.hr) koje prijavitelji mogu konzultirati prilikom pripreme projekata.

Za prijavitelje projekata kojima je cilj integracija Roma u području obrazovanja i zapošljavanja preporučuje se publikacija Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina «Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka» jer prikazuje početne podatke na temelju kojih se može planirati intervencija i mjeriti njena uspješnost.¹³

Prijavitelj mora dokazati kako projekt neće nikome dati prednost odnosno kako neće nikoga diskriminirati na temelju posebnih karakteristika i s njima povezanim socijalnim identitetima već će poduzeti sve nediskriminatorne mjere kako bi se uvažile različite potrebe, status i mogućnosti potencijalnih sudionika i time smanjile prepreke i ograničenja sudjelovanja.

⁷ <http://ombudsman.hr/hr/npm-novosti/publikacije/send/68-publikacije/74-smjernice-za-prepoznavanje-slucajeva-diskriminacije-letak>

⁸ <http://www.posi.hr>

⁹ <http://www.dijete.hr>

¹⁰ <http://www.prs.hr/>

¹¹ <http://ljudskaprava.gov.hr>

¹² <http://ravnopravnost.gov.hr>

¹³ <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Uklju%C4%8Divanje%20Roma%20u%20hrvatsko%20dru%C5%A1tvo%20-%20istra%C5%BEivanje%20baznih%20podataka-list%202018.pdf>

Drugim riječima, prijavitelj se treba upitati jesu li planirane projektne aktivnosti dostupne različitim društvenim skupinama, bilo da se radi o fizičkim preprekama koje limitiraju sudjelovanje osobama s invaliditetom ili o društvenim predrasudama prema kojima se prešutno isključuju osobe istospolne orijentacije ili pripadnici romske nacionalne manjine. Diskriminacija može biti izravna ili neizravna (ZSD, čl. 2.) ali i propuštanje činjenja predstavlja diskriminaciju ako je propuštanjem radnje povrijeđeno pravo na jednako postupanje ili propuštanje radnje može neposredno dovesti do povrede tog prava.

Primjerice propuštanje razumne prilagodbe (ZSD, čl. 4.) koja bi omogućila osobama s invaliditetom korištenje javno dostupnih resursa, sudjelovanje u javnom i društvenom životu, pristup radnom mjestu i odgovarajuće uvjete rada a da to nije nerazmjern teret za onog koji je to dužan omogućiti također se smatra diskriminacijom. Kriteriji za procjenu je li neka prilagodba u granicama pravnog standarda „razumne prilagodbe“ (predstavlja li proporcionalno opterećenje) za onog tko ju je obavezan provesti su: financijski i ostali troškovi koji nastaju prilagodbom; veličina i raspoloživa sredstava organizacije ili poduzeća; te mogućnost pokrivanja troškova prilagodbe iz javnih fondova ili raspoloživost nekih drugih sredstava pomoći. Nerazmjern teret za malog poslodavca može predstavljati ugradnja lifta za zaposlenika u invalidskim kolicima ali za visoko profitabilnog poslodavca koji investira u novu zgradu, ugradnja lifta je razumna prilagodba koja omogućuje buduće zapošljavanje i osobama s tjelesnim oštećenjima.

Za one koji žele znati malo više

Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom osigurava poticaje poslodavcima za zapošljavanje osoba s invaliditetom i za tehnološku prilagodbu radnog mjesta.¹⁴

Mnoge prilagodbe kojima se promiču jednake mogućnosti nisu nužno povezane s povećanim troškovima već sa stupnjem razvoja svijesti o različitim potrebama i mogućnostima. Tako se prilikom planiranja mjesta i vremena održavanja projektnih radionica treba razmisliti o osiguravanju što veće dostupnosti i to ne samo u vidu nepostojanja arhitektonskih barijera za osobe u invalidskim kolicima već treba uzeti u obzir blizinu javnog prijevoza, prometnu povezanost i raspored vožnji kako bi se tome prilagodilo vrijeme održavanja aktivnosti i slično, ovisno o specifičnim potrebama i mjestu boravka ciljanih sudionika. Potrebno je izbjegavati održavanje aktivnosti i tijekom vjerskih praznika i drugih važnih datuma za pripadnike

¹⁴ <http://www.zosi.hr/zavod/poticaji/> Poslodavci koji zapošljavaju osobe s invaliditetom na otvorenom tržištu rada, osobe s invaliditetom koje se samozapošljavaju, integrativne radionice i zaštitne radionice poticaje Zavoda mogu ostvariti temeljem Pravilnika o poticajima pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (u nastavku: Pravilnik o poticajima; NN 75/18), te Pravilnika o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom (u nastavku: Pravilnik o kvoti NN75/18), a u skladu sa Programom poticaja pri zapošljavanju osoba s invaliditetom za 2017.-2018. (pozitivno mišljenje Ministarstva financija od dana 25. siječnja 2017. godine), te Programom potpora male vrijednosti (de minimis) za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom i za dodjelu posebnih sredstava za razvoj novih tehnologija i poslovnih procesa u cilju zapošljavanja i održavanja zaposlenosti osoba s invaliditetom za 2018.-2020.

pojedinih skupina kako se ne bi isključili sudionici različitih vjeroispovijesti ili pripadnici manjinskih zajednica.

ESF program je velikim dijelom usmjeren na podršku dugotrajno nezaposlenima, osobama u riziku od socijalne isključenosti, beskućnicima, pripadnicima romske nacionalne manjine i drugim ranjivim skupinama koje su materijalno deprivirane i obeshrabrene u traženju obuke i zaposlenja pa se podrazumijeva kako će organizator aktivnosti predvidjeti sve moguće mjere kako bi usluge financirane kroz projekt bile svima dostupne te ako je potrebno, organizirati će vlastiti prijevoz za sudionike.

Budući da je primjena horizontalnog načela jednakih mogućnosti izravno povezana sa razinom javne svijesti, navodimo mjere za podizanje svijesti iz **UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom (UNCRPD)** koju je Hrvatska ratificirala 2008. godine.

UNCRPD Članak 8. PODIZANJE SVIJESTI

1. Države stranke se obvezuju usvojiti žurne, učinkovite i primjerene mjere u svrhu:

- (a) podizanja razine svijesti u svim segmentima društva, uključujući i razinu obitelji, u svezi s osobama s invaliditetom, kao i promicanja poštivanja njihovih prava i dostojanstva,*
- (b) borbe protiv stereotipa, predrasuda i štetnih postupaka prema osobama s invaliditetom na svim područjima života, uključujući one utemeljene na spolu i dobi,*
- (c) promicanja svijesti o sposobnostima i doprinosu osoba s invaliditetom.*

2. Mjere za postizanje navedenih ciljeva uključuju:

- (a) Pokretanje i provođenje djelotvornih kampanja podizanja svijesti javnosti s ciljem:
 - (i) senzibiliziranja javnosti za prava osoba s invaliditetom,*
 - (ii) promicanja pozitivne percepcije osoba s invaliditetom i većeg stupnja društvene svijesti o osobama s invaliditetom,*
 - (iii) promicanja priznavanja vještina, stvarnih vrijednosti i sposobnosti osoba s invaliditetom, te njihova doprinosa na radnom mjestu i tržištu rada,**
- (b) Njegovanje stava o poštivanju prava osoba s invaliditetom na svim razinama obrazovnog sustava, počevši kod sve djece već u ranoj životnoj dobi,*
- (c) Poticanje svih sredstava javnog priopćavanja na predstavljanje osoba s invaliditetom na način usklađen sa svrhom ove Konvencije,*
- (d) Promicanje programa za podizanje razine svijesti o osobama s invaliditetom i njihovim pravima.*

“Info brošura o pristupu osobama s invaliditetom” namijenjena je svima koji žele znati više o osobama s invaliditetom; vrstama, posljedicama i specifičnostima oštećenja te o načinima izvođenja životnih aktivnosti i funkcioniranja u svakodnevnom životu. ¹⁵

¹⁵ <http://posi.hr/wp-content/uploads/2018/02/Info-bro%C5%A1ura-o-pristupu-osobama-s-invaliditetom.pdf>

OPULJP posebno naglašava osiguranje pristupa za osobe s invaliditetom što uključuje sve aspekte pristupačnosti na koje obvezuje UNCRPD.¹⁶

UNCRPD Članak 9. PRISTUPAČNOST

Države stranke ove Konvencije poduzet će odgovarajuće mjere osiguravanja pristupačnosti osobama s invaliditetom, izgradnjom okruženja, prijevozom, informacijama i komunikacijama, uključujući informacijske i komunikacijske tehnologije i sustave, kao i drugim uslugama i prostorima otvorenim i namijenjenim javnosti, kako u urbanim, tako i u ruralnim područjima, na ravnopravnoj osnovi, kako bi osobama s invaliditetom osigurale život neovisan o tuđoj pomoći i potpuno sudjelovanje u svim područjima života. Ove će se mjere, koje će uključivati identifikaciju i uklanjanje prepreka i barijera pristupačnosti, primjenjivati, među ostalim, na:

(a) građevine, ceste, prijevoz i druge zatvorene i otvorene prostore, uključujući škole, stambene zgrade, zdravstvene ustanove i radna mjesta,

(b) informacije, komunikacije i druge usluge, uključujući elektroničke usluge i službe hitnih intervencija.

2. Države stranke će također poduzeti odgovarajuće mjere radi:

(a) razvijanja, poticanja i praćenja provedbe minimalnih standarda i smjernica za pristupačnost prostora i usluga otvorenih ili namijenjenih javnosti,

(b) osiguravanja da privatne pravne osobe koje nude prostore i usluge namijenjene javnosti vode računa o svim aspektima pristupačnosti za osobe s invaliditetom,

(c) pružanja obuke interesnim skupinama o pitanjima pristupačnosti s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom,

(d) osiguranja natpisa na Brailleovom pismu i u lako čitljivom i razumljivom obliku u zgradama i drugim prostorima otvorenim za javnost,

(e) osiguranja drugih oblika pomoći u vidu osobnih asistenata i posrednika, uključujući vodiče, čitače i stručne tumače za znakovni jezik, kako bi se olakšao pristup javnim objektima i prostorima otvorenim za javnost,

(f) promicanja drugih odgovarajućih oblika pomoći i potpore osobama s invaliditetom kako bi im se osigurao pristup informacijama,

(g) promicanja pristupačnosti novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sustava, uključujući Internet,

(h) promicanja oblikovanja, razvoja, proizvodnje i distribucije dostupnih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sustava u ranoj fazi, tako da te tehnologije i sustavi postanu pristupačni uz minimalne troškove.

Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava je donijelo Smjernice o provedbi članka 9. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom za prijavitelje i korisnike OPULJP-a u cilju podrške prijaviteljima i korisnicima pri utvrđivanju primjenjivih zahtjeva za osiguranje pristupačnosti za osobe s invaliditetom koje je potrebno uzeti u obzir prilikom

¹⁶Smjernica o primjeni članka 9. UN konvencije dostupna na <http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Smjernica-o-primjeni-%C4%8Dlanka-9.-Konvencije-UN-a-o-pravima-osoba-s-invaliditetom.pdf>

pripreme i provedbe projekata, kao i radi razmatranja dodatnih prilika za njihovo promicanje. Važno je da prijavitelji razumiju različite potrebe i mogućnosti a najbolji je način da izravno pitaju potencijalne sudionike projekta o njihovim specifičnim potrebama ili da konzultiraju organizacije koje zastupaju prava određenih ranjivih skupina i na taj način prevladaju predrasude i strah od nepoznatog. Neovisno od cilja koji se želi određenim projektom postići, korisnici projekta nisu homogena skupina koja ima jednake potrebe stoga je nužno poštivanje različitosti.

Za projekte koji se prijavljuju u području obrazovanja, dostupne su sveobuhvatne smjernice o potrebama učenika s teškoćama u razvoju i o načelima inkluzivnog obrazovanja «Smjernice za primjenu IKT-a u radu s učenicima sa posebnim odgojno-obrazovnim potrebama» u kojima se mogu naći veoma korisne upute o načinima motiviranja i poučavanja, korištenja asistivne tehnologija, suradnje s roditeljima i lokalnom zajednicom o podizanju svijesti o različitosti i načelu nediskriminacije.¹⁷

Poštivanje zakonskih odredbi je uvjet prihvatljivosti projekta a dodanu mu vrijednost daje njegov doprinos promicanju jednakosti u različitosti. Stoga prijavitelji trebaju voditi brigu o skupinama u nepovoljnom društvenom položaju na način da prvo prouče lokalni kontekst i upoznaju se sa rizicima od socijalne isključenosti koji mogu biti povezani sa dobi, spolom, invaliditetom, manjinskom pripadnošću, nezaposlenošću, siromaštvom te da smisle način na koji nikoga neće isključiti samo na temelju tih karakteristika. Naime, jedan od ključnih ciljeva ESF programa je upravo **uključiv razvoj**.

2.1.2. Ravnopravnost između muškaraca i žena

Spol je osnovni kriterij podjele ciljnih skupina, a ravnopravnost spolova predstavlja jednu od temeljnih vrijednosti demokratskih društava pa tako i ustavnog poretka Republike Hrvatske i europske pravne stečevine. Zakon o ravnopravnosti spolova¹⁸ u članku 5. navodi kako **«ravnopravnost spolova znači da su žene i muškarci jednako prisutni u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata»**.

Integracija rodne perspektive (**eng. gender mainstreaming**) **obvezna je** za sve operativne programe, osobito one koji su usmjereni ka socijalnim, ekonomskim, kulturnim i obrazovnim potrebama građana i građanki, a osjetljivost na različite potrebe žena i muškaraca obvezna je u svim fazama programskog ciklusa.

Integracija rodne perspektive u sve faze programa je strategija kojom se postiže ravnopravnost spolova i uklanjaju još uvijek prisutne nejednakosti.

¹⁷ <https://www.e-skole.hr/>

¹⁸ Redakcijski pročišćeni tekst zakona NN 82/08, 69/17 dostupan na stranicama Ureda za ravnopravnost spolova <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Zakoni/Zakon%20o%20ravnopravnosti%20spolova%20HRV.pdf>

Osim praćenja statističkih podataka, jedna od metoda u primjeni ove strategije je procjena učinka aktivnosti/intervencija/programa na svakodnevni život žena odnosno život muškaraca. Zakonom o ravnopravnosti spolova propisano je da tijela državne uprave, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravne osobe s javnim ovlastima ili u pretežnom državnom vlasništvu imaju obavezu procjenjivati **učinke pravnih odluka i akcija** na položaj žena i muškaraca te provoditi programe izobrazbe o ravnopravnosti spolova za svoje djelatnike/ce. Procjena učinka propisa na položaj žena i muškaraca obveza je i prema Zakonu o procjeni učinaka propisa¹⁹ i Uredbi o provedbi postupaka procjene učinaka propisa (članak 8.), u Obrascu prethodne procjene - točka 5.6.1. i u Obrascu iskaza o procjeni učinka propisa - točka 3.6.)

Za one koji žele znati malo više

‘Procjena učinka na spolove’ odnosi se na ex-ante procjenu kako bi se utvrdilo ima li određena aktivnost različiti učinak na žene i muškarce. Ova se procjena vrši kako bi javne politike i programi bili odgovor na specifične potrebe žena i potrebe muškaraca. “Procjena učinka na spolove znači usporedbu i procjenu, sukladno kriterijima koji se odnose na spol, trenutačne situacije i trenda s očekivanim razvojem događaja proizašlim iz primjene predložene politike.”²⁰

Rodno osviješteni pristup očekuje se i od svih **projekata** koji se provode u okviru OPULJP-a što znači da se mora voditi računa o promicanju načela ravnopravnosti spolova i integraciji rodne perspektive kroz sve faze pripreme i provedbe, uključujući praćenje, izvještavanje i vrednovanje (eng. gender mainstreaming). **Iako prijavitelji iz privatnog sektora (organizacije civilnog društva, privatne ustanove, poduzetnici i ostali) nemaju zakonsku obavezu provesti procjenu učinka projekta na spolove kao što to imaju državna tijela, obavezni su se pridržavati zakonskih odredbi o ravnopravnosti spolova kako bi njihov projekt bio prihvatljiv.** Dobra praksa u pripremi i planiranju projekata sastoji se od osvještavanja položaja žena i muškaraca u određenom sektoru društvenog života, njihovih različitih mogućnosti i različitih potreba, uvrštavanju takvih podataka u planiranju i poduzimanju svih akcija te predviđanje učinaka planiranih aktivnosti na svakodnevni život žena i muškaraca i na kraju vrednovanje postignuća iz rodne perspektive.

Kod donošenja operativnog programa, sukladno Uredbama Europskog parlamenta i Vijeća 1303/2013 i 1304/2013 može se jasno navesti da će se uvesti i **posebne mjere**, kao specifične pogodnosti kojima se osobama određenog spola omogućuje otklanjanje postojećih nejednakosti ili se osiguravaju prava u kojima su ranije bili uskraćeni, a posebne mjere uvode se **privremeno** radi ostvarivanja stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca i **ne smatraju se**

¹⁹ Narodne novine br. 44/2017., članak 3.

²⁰ Vodič za procjenu učinka na spol – Europska komisija – Opća uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključenost (1998.)

diskriminacijom. Neke od posebnih mjera u OPULJP-u odnose se na žene u nepovoljnom položaju na tržištu rada i u povećanom riziku od socijalne isključenosti u prioritetnoj osi 2 – Socijalno uključivanje i na žene poduzetnice u prioritetnoj osi 1 – Zapošljavanje i mobilnost radne snage.

Uvođenje posebnih mjera definirano je i Zakonom o ravnopravnosti spolova:

Članak 9.

(1) Posebne mjere su specifične pogodnosti kojima se osobama određenog spola omogućuje ravnopravno sudjelovanje u javnom životu, otklanjaju postojeće nejednakosti ili im se osiguravaju prava u kojima su ranije bili uskraćeni.

(2) Posebne mjere se uvode privremeno radi ostvarivanja stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca i ne smatraju se diskriminacijom.

(3) Mjere usmjerene zaštiti žena, osobito u vezi s trudnoćom i materinstvom, ne smatraju se diskriminacijom.

(4) Radi osiguranja potpune ravnopravnosti muškaraca i žena u praksi načelo jednakog postupanja ne sprječava zadržavanje ili uvođenje posebnih mjera kako bi se spriječio ili nadoknadio nepovoljniji položaj zbog spola u području dobivanja i nabave roba i pružanja usluga.

Članak 10.

Posebne mjere se utvrđuju zakonima i drugim propisima kojima se uređuju pojedina područja javnog života.

Ako se radi o posebnom projektu odnosno ciljanoj pozitivnoj akciji ili posebnoj mjeri kojom se želi ispraviti neravnopravan položaj žena ili muškaraca u nekom određenom području potrebno je navesti:

- osnovne statističke podatke na osnovu kojih se zaključuje da se radi o neravnopravnom položaju;
- ako se projektom namjerava dati prednost podzastupljenom spolu da bi se ispravila nejednakost potrebno je objasniti kojim se aktivnostima to namjerava postići;
- što se očekuje kao rezultat takvih aktivnosti i kako će se ispraviti neravnopravan položaj.

Posebni projekti koji su zapravo tzv. „pozitivne akcije“ kojima se nastoje ispraviti odnosno smanjiti postojeće velike nejednakosti u nekim područjima:

- Primjerice pokušava se ujednačiti stopa aktivnosti žena i muškaraca na tržištu rada, povećati broj žena poduzetnica, smanjiti nezaposlenost žena starijih od 55 godina.

- Pokušava se uključiti više muškaraca u izobrazbu za tradicionalna ženska zanimanja poput zanimanja iz područja njege, skrbi i obrazovanja ili uključiti veći broj žena u tradicionalno muška i bolje plaćena zanimanja i sl.

Ciljevi pozitivnih akcija opisuju se kroz cilj i svrhu Poziva i usmjeravaju kroz prijedloge prihvatljivih aktivnosti i navođenje ciljanih korisničkih skupina. Svaka intervencija pa tako i ciljana pozitivna akcija treba biti utemeljena na istraživanjima problema koji se želi riješiti i analizi statističkih podataka koji dokazuju da takav problem postoji. Korištenje što detaljnijih podataka iz lokalnih i regionalnih administrativnih izvora te regionalnih strateških dokumenata uz povezivanje s nacionalnim statističkim podacima i mjerama politika koje su relevantne za to područje predstavlja analitičku podlogu za razumijevanje samog problema i procjenu relevantnosti planirane intervencije za njegovo ublažavanje te ih je potrebno navesti u Pozivu.

Ako je cilj projekta da se jednom i drugom spolu pruže podjednake mogućnosti za ostvarivanje koristi od projekta, potrebno je navesti:

- statističke podatke o ženama i muškarcima u području i lokalitetu na koje se projekt odnosi (prijavljeni/e na lokalnom Zavodu za zapošljavanje, stručna sprema i vrsta zanimanja, roditelji u jednoroditeljskim obiteljima, staračka jednočlana kućanstva, itd.);
- opis problema koji se rješava projektom iz perspektive žena, odnosno muškaraca (možete navesti rezultate istraživanja, analiza i sl. koji govore o važnosti problema i iz perspektive muškaraca i iz perspektive žena);
- način rada koji će osigurati da se i ženama i muškarcima omogući ravnopravno sudjelovanje u projektu, da i ženama i muškarcima projekt donese korist sukladno njihovim specifičnim, iako možda različitim, potrebama;
- hoće li se rezultatima koje želite postići poboljšati svakodnevni život i žena i muškaraca i ako da, kako ?

Za one koji žele znati malo više

Za pitanja vezana uz rodnu ravnopravnost, mrežna stranica Ureda za ravnopravnost spolova (www.ravnopravnost.gov.hr) pruža sveobuhvatne informacije vezane uz nacionalni, EU i međunarodni zakonodavni i strateški okvir, objavljuje istraživačka izvješća i statističke podatke kao i novosti o istaknutim temama i projektima na tom području, pruža informacije o radu županijskih, gradskih i općinskih povjerenstava za ravnopravnost spolova i još mnogo toga. Mrežna stranica pravobraniteljice za ravnopravnost spolova www.prs.hr je također vrijedan izvor podataka. Europski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE)²¹ je dodatni izvor informacija o stanju i politikama vezanim uz rodnu ravnopravnost u zemljama članicama EU.

EIGE je samostalno tijelo Europske unije osnovano s ciljem podrške i jačanja ravnopravnosti spolova u Europskoj uniji. Institut djeluje unutar okvira i u skladu s politikama i inicijativama

²¹ <https://eige.europa.eu/>

Europske unije, a njegove ciljeve, zadatke i proračun definira Europski parlament i Vijeće Europske unije.

ElGE-a je razvio **Indeks ravnopravnosti spolova** kao metodu kojom se u Europskoj uniji prati napredak u različitim javnim politikama sa stajališta ravnopravnosti spolova. S pomoću ljestvice od 1 (potpuna neravnopravnost) do 100 (potpuna ravnopravnost), mjere se razlike između žena i muškaraca u ključnim područjima (rad, novac, znanje, vrijeme, moć i zdravlje). Indeksom se mjere i nasilje nad ženama i preklapajuće neravnopravnosti kao posebna područja koja ne utječu na ukupnu ocjenu.

U okviru Indeksa ravnopravnosti spolova Hrvatska je ostvarila **53,1 bod od 100** u 2017., što je 2,8 bodova više nego 2005. Taj je rezultat Hrvatske otprilike 13 bodova ispod prosjeka 28 država članica EU. Hrvatska je zauzela 24. mjesto na ljestvici od 28 država članica EU-a što ostavlja znatan prostor za poboljšanje. Kako bi se postigla potpuna ravnopravnost spolova, potreban je holistički pristup ravnopravnosti spolova, odnosno veća rodna osjetljivost svih javnih politika, intervencija i programa te, pozitivne akcije u onim područjima u kojima je prisutna osjetna spolna neravnoteža ili neravno pravan položaj jednog spola.

Potrebno je naglasiti da je rodna ravnopravnost čvrsto povezana s ekonomskim razvojem, prometom, socijalnom politikom, pravosuđem, zdravstvom, energetikom, obrazovanjem i zaštitu okoliša te općim načelima održivog razvoja na što ukazuju i Zaključci Vijeća EU o rodu u okviru razvoja²², a više o povezivanju ravnopravnosti spolova i održivog razvoja može se naći na <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/environment-and-climate-change>.

2.1.3. Održivi razvoj

Održivi razvoj podrazumijeva uravnotežen razvoj koji uzima u obzir moguće **okolišne, društvene i ekonomske učinke** pri planiranju i provedbi aktivnosti. Najčešće korištena definicija je ona iz 1987. godine koja je objavljena u izvješću «Naša zajednička budućnost» UN-ove Komisije za okoliš i razvoj: **«Održivi razvoj je razvoj kojim se zadovoljavaju potrebe današnjih naraštaja a da se pritom ne ugrožava mogućnost budućih naraštaja u zadovoljavanju njihovih potreba.»**

Iako je očuvanje okoliša samo jedna od tri dimenzije održivog razvoja (uz ekonomsku i socijalnu), kod ESF programa, najveći je naglasak pri procjeni doprinosa održivom razvoju dan na okolišnu dimenziju jer ostale dvije dimenzije predstavljaju temeljni sadržaj ESF programa i odražavaju se u svim prioritetima i ciljevima. Budući da aktivnosti koje se provode u okviru ESF programa nemaju direktan utjecaj na okoliš poput infrastrukturnih projekata, prijavitelji imaju

²²<https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Zaklju%C4%8Dci%20Vije%C4%87a%20o%20rodu%20u%20okviru%20razvoja.pdf>

teškoće s obrazlaganjem doprinosa održivom razvoju. Stoga se mogu uzeti u obzir i druge mogućnosti promoviranja održivog razvoja kao što je podizanje javne svijesti kroz edukacijske programe i medijske kampanje o važnosti brige za okoliš ali i brige za zdravlje i kvalitetu života ljudi, nabavljanje lokalnih proizvoda i usluga kroz suradnju s ekološkim proizvođačima, promicanje solidarnosti, socijalne kohezije i pravednosti.

Prijavitelji mogu pružiti dokaze o internim pravilima organizacije o učinkovitom korištenju prirodnih resursa (energije, vode i sl.), izbjegavanju korištenja jednokratnih proizvoda, recikliranju, upotrebi zelenih tehnoloških rješenja i tako dokazati kako su njihovi zaposlenici upoznati s načelima održivog razvoja te ih sami primjenjuju i potiču njihovu primjenu kod partnera i korisnika projekta.

U Uredbi Europskog parlamenta i Vijeća ²³ kojom se uređuje primjena ESI fondova, održivi razvoj opisan je kao «posebne akcije koje uzimaju u obzir zahtjeve zaštite okoliša, učinkovitosti resursa, ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu na njih, spremnost na katastrofe i prevenciju rizika i upravljanja njima».

OPULJP nije bio podvrgnut Strateškoj procjeni utjecaja na okoliš koja bi ocijenila postoje li značajni rizici za okoliš i integrirala pitanja zaštite okoliša u pripremu i usvajanje programa s ciljem promicanja održivog razvoja jer se predviđene aktivnosti u okviru OPULJP-a ne mogu izravno povezati sa zahtjevima zaštite okoliša no ipak se u okviru određenih prioriteta za određene aktivnosti postavljaju zahtjevi koji se odnose na održivi razvoj. Primjerice kod samozapošljavanja i poticanja poduzetništva dat će se prednost «zelenim poslovima» a u poticanju istraživanja i razvoja akademskog područja, dodatno će se bodovati ekološka istraživanja, poticati će se društveno poduzetništvo koje se temelji na ravnoteži društvenih, ekoloških i gospodarskih ciljeva u poslovanju. Sve aktivnosti trebaju pokazati ispunjavanje **načela učinkovitosti resursa** jer je to jedan od kriterija za odabir.

Prilikom prijave projekta, prijavitelji procjenjuju svoj doprinos održivom razvoju kroz slijedeće elemente:

- Zelena javna nabava²⁴
- Klimatski izazovi
- Učinkovitost resursa
- Zeleni rast

²³ Uredba EU br. 1303/2013, čl. 8

²⁴ **Zelena javna nabava (skraćeno: ZeJN) predstavlja dobrovoljni instrument zaštite okoliša kojim se potiče zaštita okoliša i održiva potrošnja i proizvodnja.** Definirana je kao postupak kojim naručitelji nabavljaju robu, radove i usluge definiranim mjerilima koji sadrže ključne pritiske na okoliš, a odnose se na potrošnju resursa i energije, učinak na bioraznolikost i eutrofikaciju, toksičnost, emisiju onečišćujućih tvari, stakleničkih plinova i CO₂ te nastajanje otpada na mjestu nastanka. Detaljne informacije su dostupne na www.zelenanabava.hr, EU zajednička pravila o zelenoj javnoj nabavi dostupna na http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

- Ostalo.

Zelena javna nabava uzima u obzir okolišne aspekte proizvoda i usluga dok održiva nabava uz okolišne aspekte uzima u obzir gospodarske i društvene odnosno socijalne aspekte.²⁵

Održiva javna nabava²⁶ (*eng. sustainable procurement*) je širi pojam od zelene javne nabave²⁸ i predstavlja način maksimiziranja koristi/učinaka javne nabave u smislu osobnog blagostanja, društvene povezanosti i uključivanja, jednakih mogućnosti te održivog razvoja. Obuhvaća tri komponente: **socijalne/društvene, okolišne i ekonomske**. Takav se nabava potiče u okviru društvenog poduzetništva a više informacija o društvenom poduzetništvu u Hrvatskoj dostupno je na portalu www.fairnet.hr te <http://www.esf.hr/vazni-dokumenti/>.

Također, dodatne vrste javne nabave koje se razrađuju u novoj Direktivi 2014/24/EU o javnoj nabavi a koja je dio hrvatskog zakonodavstva, su **društveno odgovorna javna nabava , te javna nabava inovativnih rješenja (partnerstvo za inovacije)**

Znanstvena istraživanja potvrđuju kako globalno zatopljenje i **klimatske promjene** treba shvatiti kao upozorenje da postojeći način korištenja prirodnih resursa nije održiv jer negativno utječe na ekosustave, smanjuje bioraznolikost i vodi ekološkoj katastrofi ako se ne poduzmu hitne mjere zaštite okoliša i ako svi ne preuzmemo svoj dio odgovornosti za takvo stanje. Osviještenost o potrebi promjene ponašanja sve je veća i potrebno je nastaviti promicati odgovorno korištenje resursa. Svojim odlukama u svakodnevnom životu – odabirom načina transporta, prehrambenim i potrošačkim navikama, stvaranjem i zbrinjavanjem otpada, na poslu i kod kuće – svatko od nas proizvodi štetne emisije stakleničkih plinova koji uzrokuju klimatske promjene.

Stoga su stručnjaci razvili modele kojima se može mjeriti doprinos globalnom zatopljenju a mogu se primijeniti u osobnom životu pojedinca, na razini industrija, država i globalno. Ukupna količina stakleničkih plinova (ugličnog dioksida, metana, dušičnog oksida, freona i dr.) proizašla iz našeg svakodnevnog života i rada naziva se “ugljični otisak” (*eng. carbon footprint*). Kalkulatori za mjerenje ugljičnog otiska široko su dostupni na mrežnim stranicama ekoloških organizacija kao i praktične smjernice za smanjivanje sveukupnog ekološkog otiska koji uz ugljični otisak uključuje i otisak hrane, kućni otisak i otisak osobne potrošnje.²⁷

2.2. Zakonodavni okvir (EU i RH) i međunarodni dokumenti

²⁵ Pojmovnik dostupan na <http://www.zelenanabava.hr/pojmovnik>

²⁶ <http://fairnet.hr/javna-nabava-opcenito/>

²⁷ <http://ecologicalfootprint.com/>

2.2.1. EU okvir za korištenje ESI fondova

Okvir za korištenje instrumenata kohezijske politike Europske unije (EU) u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2014.-2020. reguliran je Sporazumom o Partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje strukturnih i investicijskih fondova EU-a za rast i radna mjesta u razdoblju 2014.-2020. (u daljnjem tekstu: Sporazum o partnerstvu). Sporazum o partnerstvu opisuje način na koji će Republika Hrvatska pristupiti ispunjavanju zajedničkih ciljeva strategije Europa 2020, kao i nacionalnih ciljeva, uz pomoć sredstava iz proračuna EU koja su joj dodijeljena kroz višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2014.-2020. godine.

Strategija ulaganja sredstava iz ESF-a u razdoblju od 2014.-2020. definirana je u Operativnom programu "Učinkoviti ljudski potencijali" 2014.-2020. (OPULJP). OPULJP je planski programski dokument u kojem se detaljno opisuju i razrađuju mjere i aktivnosti za učinkovitu provedbu i korištenje Europskog socijalnog fonda, jednog od glavnih instrumenata Europske unije usmjerenog na pružanje potpora za ulaganje u ljudski kapital i jačanje konkurentnosti europskog gospodarstva, a koji je usvojen Provedbenom odlukom Europske komisije od 17. prosinca 2014. godine.

Osnovni cilj **Operativnog programa "Učinkoviti ljudski potencijali" 2014.-2020.** je pridonijeti rastu zapošljavanja i jačanju socijalne kohezije u Hrvatskoj. Operativnim su programom razrađena ulaganja u četiri temeljna područja: **zapošljavanje i tržište rada, socijalno uključivanje, obrazovanje i cjeloživotno učenje te potpora javnoj upravi.**

Aktivnosti financirane iz sredstava Europskog socijalnog fonda pomažu ljudima da unaprijede svoje vještine i lakše se integriraju na tržište rada, usmjerene su na borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te na poboljšanje učinkovitosti javne uprave.

Provedba OPULJP-a i korištenje ESF i EFRD sredstava regulirani su zajedničkim **europskim odredbama** i nacionalnim zakonodavnim okvirom:

- Uredba (EU) br. 1303/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i o utvrđivanju općih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo te o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1083/2006 od 11. srpnja 2006. (SL L 347, 20.12.2013.) (Uredba (EU) br. 1303/2013 (<http://www.esf.hr/vazni-dokumenti/>));
- Uredba (EU) br. 1304/2013 Europskog Parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o Europskom socijalnom fondu i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1081/2006

(<http://www.esf.hr/vazni-dokumenti/>);

- Direktiva 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka (<https://publications.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/775a4724-2086-4a06-9213-1a4e6489053b>);
- Zakon o uspostavi institucionalnog okvira za provedbu Europskih strukturnih i investicijskih fondova u Republici Hrvatskoj u financijskom razdoblju 2014.-2020. (NN 92/2014) (<http://www.esf.hr/vazni-dokumenti/>);
- Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (<https://publications.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/3e485e15-11bd-11e6-ba9a-01aa75ed71a1/language-hr>);
- Uredba o tijelima u Sustavima upravljanja i kontrole korištenja Europskog socijalnog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda, u vezi s ciljem „Ulaganje u rast i radna mjesta“ (NN 107/14, 23/15, 129/2015, 15/2017 i 18/2017- ispravak) (<http://www.esf.hr/vazni-dokumenti/>);
- Smjernice za praćenje i evaluaciju Kohezijske politike EU-a - Europski socijalni fond (lipanj 2015.);
<https://ec.europa.eu/sfc/en/system/files/ged/ESF%20monitoring%20and%20evaluation%20guidance.pdf>); Prilog D –Praktični vodič za prikupljanje podataka i njihovo potvrđivanje (EK, lipanj 2015.);
<https://ec.europa.eu/sfc/en/system/files/ged/Annex%20D%20E2%80%93%20Practical%20guidance%20on%20data%20collection%20and%20validation.pdf>

2.2.2. Nacionalni zakonodavni okvir (izbor)

- Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst, NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14);
- Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina (NN 155/02, 47,10, 80/10, 93/11);
- Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12);
- Zakon o državnim službenicima (pročišćeni tekst NN 92/05, 142/06, 77/07, 107/07, 27/08, 34/11, 49/11, 150/11, 34/12, 49/12, 37/13, 38/13, 01/15);

- Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (NN 92/14);
- Zakon o radu (NN 93/14);
- Zakon o ravnopravnosti spolova (NN [82/08](#), [69/17](#));
- Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 157/13, 152/14);
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN broj 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13 i 152/14);
- Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN broj [24/15](#));
- Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku i ostalim sustavima komunikacije gluhih i gluhoslijepih osoba u Republici Hrvatskoj (NN broj [82/15](#));
- Zakon o kretanju slijepe osobe uz pomoć psa vodiča (NN broj [131/98](#));
- Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN 78/13);
- Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, s posebnim naglaskom na članak 9. Konvencije (NN Međunarodni ugovori, broj [6/07](#) i [5/08](#));
- Zakon o potvrđivanju Europske socijalne povelje, Dodatnog protokola Europskoj socijalnoj povelji, Protokola o izmjenama Europske socijalne povelje i dodatnog protokola Europskoj socijalnoj povelji kojim se uspostavlja sustav kolektivnih žalbi (NN Međunarodni ugovori, broj [15/02](#)).

2.2.3. Strateški okvir

- Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine (NN 42/17)
- Plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)
- Plan deinstitutionalizacije, transformacije te prevencije institucionalizacije 2018.-2020. godina
- Operativni plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2014.-2016.
- Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi

2006.-2015.

- Europska strategija za osobe s invaliditetom 2010. - 2020
- Europa 2020
- Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine
- Strategija socijalne skrbi za osobe starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017. do 2020. godine
- Nacionalna strategija za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine
- Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine
- Strategija razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2020. godine
- Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2014. do 2017. godine
- Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2022. godine
- Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2019. godine
- Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine
- Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014.-2020.
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (NN 124/2014)
- Strategije ranog i predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog odgoja i obrazovanja (NN 124/2014)

2.2.4. Tijela nadležna za provedbu OPULJP

Upravljačko tijelo je Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava.

Posrednička tijela razine 1

- Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
- Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja
- Ministarstvo zdravstva
- Ministarstvo kulture
- Ministarstvo turizma
- Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Posrednička tijela razine 2

- Hrvatski zavod za zapošljavanje, Ured za financiranje i ugovaranje projekata EU
- Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Organizacijska jedinica za upravljanje strukturnim instrumentima (DEFECO)
- Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, Odjel za pripremu i ugovaranje programa EU.

Tijelo za ovjeravanje

- Ministarstvo financija.

Tijelo za reviziju

- Agencija za reviziju sustava provedbe programa Europske unije (ARPA).

3. Analiza postojećeg stanja

3.1. Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.

U Operativnom programu se kao ključni kriteriji za odabir operacija/projekata navode:

- usklađenost i doprinos prijedloga operacije/projekta ostvarivanju ciljeva utvrđenih u relevantnim nacionalnim, strateškim dokumentima (strategije, smjernice, akcijski planovi, programi);
- relevantnost i važnost operacije/projekta za ostvarivanje ciljeva i pokazatelja OPULJP-a;
- jasno određene i opisane ciljane skupine i njihove potrebe u pogledu ciljeva OPULJP-a;
- kvaliteta prijedloga projekta (aktivnosti navedene u prijedlogu jasno su određene, povezane su s problemima koje bi projekt trebao riješiti i pridonose ciljevima projekta, provedivost projekta);
- sposobnost podnositelja zahtjeva (razina operativne sposobnosti podnositelja zahtjeva koja je potrebna za pripremu i provedbu projekta);
- održivost projekta predstavljena je i jasno opisana (postoji mogućnost šire primjene rezultata projekta).

Ostali kriteriji za ocjenjivanje detaljno su razrađeni prema Specifičnim ciljevima OPULJP-a te su objavljeni na stranici www.efs.hr. Za pozitivan doprinos horizontalnim temama prijavitelj može dobiti 5-10 bodova ovisno od specifičnog cilja kao i natječaja. Detaljnije se razrađuju u zavisnosti o vrsti poziva.

3.2. Upute za prijavitelje

Upute za prijavitelje su dio natječajne dokumentacije koji sadrži osnovne informacije o ciljevima natječaja, prihvatljivim prijaviteljima, partnerima, aktivnostima, pokazateljima, troškovima, financijskim alokacijama i iznosima bespovratnih sredstava te postupku prijave.

Upute za prijavitelje uglavnom ne navode pojedinosti vezano za horizontalna načela osim u dijelu koji se odnosi na zajedničke pokazatelje i ocjenjivanje kvalitete projektnog prijedloga. Pri definiranju zajedničkih pokazatelja upute se pozivaju na Smjernice o provedbi članka 9. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom za prijavitelje i korisnike

Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014. - 2020. Nositelj projekta je dužan o provedbi horizontalnih načela, odnosno osiguranju pristupačnosti osobama s invaliditetom sukladno čl. 9. izvijestiti Posredničko tijelo razine 2 putem Završnog izvješća.

Pri ocjenjivanju kvalitete, projekti se obično ocjenjuju u odnosu na broj navedenih horizontalnih politika i jasnoću njihove razrađenosti. U većini poziva, u kriterijima ocjenjivanja kvalitete projektnog prijedloga, uključen je kriterij doprinosa postizanju horizontalnih ciljeva OPULJP-a i taj kriterij donosi 5-10 bodova od mogućih 80-120. Kriterij je razrađen na nekoliko različitih načina – primjerice najviša ocjena 5 dodjeljuje se projektima koji doprinose svim horizontalnim temama, ocjena 4 ili 3 za detaljno obrađene dvije ili jednu temu, 2 za označen doprinos ali bez obrazloženja i 1 kada horizontalne teme nisu uključene. Ocjena ovisi o tome je li prijavitelj obrazložio doprinos jednoj ili dvije teme. Najčešće se najviša ocjena dodjeljuje projektima za koje se može utvrditi da su detaljno obrazložili svoj doprinos promicanju barem dva horizontalna načela.

3.3. Prijavni obrazac A

U Prijavni obrazac A prijavitelji upisuju opis svog doprinosa slijedećim horizontalnim temama: jednake mogućnosti (ravnopravnost spolova i nediskriminacija, pristupačnost za osobe s invaliditetom), održivi razvoj i zaštita okoliša (zelena javna nabava, klimatski izazovi, učinkovitost resursa, zeleni rast, drugo) te promicanje dobrog upravljanja uključujući i suradnju s civilnim društvom. Iako se promicanje dobrog upravljanja uključujući i suradnju s civilnim društvom ne predviđa u OPULJP 2014. – 2020. kao horizontalna tema, preporuča se prijaviteljima opisati doprinos i ovoj temi.

3.4. Zahtjev za nadoknadu sredstava i završno izvješće o provedbi projekta

Trenutno se izvještavanje o ostvarivanju horizontalnih načela zahtjeva samo pri podnošenju završnog izvješća gdje se za svaku od navedenih horizontalnih tema u Obrascu A zahtjeva opravdanje usklađenosti provedenih aktivnosti i projekta s horizontalnim temama. U zahtjevima za nadoknadu sredstava (ZNS) nije potrebno posebno navoditi doprinos navedenim temama, ali se ono prati kroz provjeru provedenih aktivnosti i proračuna.

3.5. Najčešće pogreške pri opisu doprinosa horizontalnim načelima

- Opis doprinosa primjeni horizontalnih načela je općenit, nije povezan s aktivnostima i ciljnom skupinom konkretnog projekta. Navode se samo citati iz uputa za prijavitelje, zakona ili drugih tekstova koji opisuju navedena načela.

Primjer:

Projekt će omogućiti sudjelovanje svim osobama bez obzira na spol, rasnu ili etničku pripadnost, religiju ili vjeru, invalidnost i spolnu orijentaciju.

Potrebno je jasno opisati kojim će se aktivnostima to omogućiti, vezati aktivnosti za ciljeve, aktivnosti i ciljnu skupinu konkretnog projekta. Navedeni doprinos je kasnije moguće pratiti i u provedbi projekta, a vidljiv je i u planiranju proračuna.

Primjer:

Projekt je u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova (NN 82/08, 69/17) i Zakonom o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12). Pozitivne mjere za uklanjanje rodnih i ostalih diskriminatornih stereotipa iz informativnih i komunikacijskih aktivnosti provest će se na način da će se kod organiziranja osposobljavanja voditi statistika o sudjelovanju žena i muškaraca. U projektnim materijalima će se voditi računa o rodno osjetljivom jeziku. Edukativne aktivnosti će omogućiti sudjelovanje osoba s invaliditetom na način da će im edukativni materijal biti prilagođen ovisno o vrsti invaliditeta (slabovidnost, gluhoća).

- Ponekad prijavitelji ne poznaju pravila provedbe projekata. Pri opisu doprinosa horizontalnim temama treba voditi računa i o pravilima provedbe (npr. pažljivo u okviru natječajne dokumentacije pročitati posebne i opće uvjete ugovora te upute koje su dio natječajne dokumentacije). Naime bilo je primjera gdje su prijavitelji navodili da će sva projektna dokumentacija biti u elektronskom obliku pa i izvještavanje. Skoro sva posrednička tijela zahtijevaju slanje izvješća i u papirnoj verziji pa je isključivo elektronska verzija u ovom slučaju neprihvatljiva.
- Nepoznavanje pojmova koji se koriste, npr. što znače pojmovi održivog razvoja, zelene javne nabave, zelenog rasta i sl. Pri opisu aktivnosti koje doprinose održivom razvoju kroz zelenu javnu nabavu, zeleni rast ili slične pojmove, proučite što ti pojmovi znače na relevantnim stranicama te onda u skladu s time opišite da li ćete vaše aktivnosti provesti u skladu s tim.
- Opisivanje doprinosa horizontalnim temama potrebno je i u slučaju kada projekt ima **neutralan utjecaj**. Zadovoljavanje zakonskih odredbi **ne smatra se pozitivnim doprinosom horizontalnim temama** jer je poštivanje zakona kriterij prihvatljivosti. Npr. često se kao doprinos ravnopravnosti spolova navodi da će pri zapošljavanju jednaku mogućnost imati i žene i muškarci. Čl.13. Zakona o ravnopravnosti spolova (NN 82/08, 69/17) zabranjuje diskriminaciju na području rada i zapošljavanja pa ovakvu izjavu ne možemo smatrati doprinosom horizontalnoj temi ravnopravnosti između žena i muškaraca već ju smatramo neutralnom.

- Pri nabranju aktivnosti i mjera horizontalnih aktivnosti nije vidljivo kako je planirana prevencija rizika njihovog neostvarivanja, pogotovo kada se radi o osjetljivim temama koje su u vezi s ukorijenjenim stereotipima u zajednici.

U prijavnom obrascu opišite načine na koji ćete nešto provesti jer nije dovoljno samo općenito navesti horizontalnu temu kojoj će projekt pozitivno doprinijeti.

Primjeri opisa iz prijavnog obrasca za horizontalnu temu održivi razvoj:

Neprihvatljiv: U prijavi je navedeno kako će se nova zgrada vrtića biti visoko energetska učinkovita.

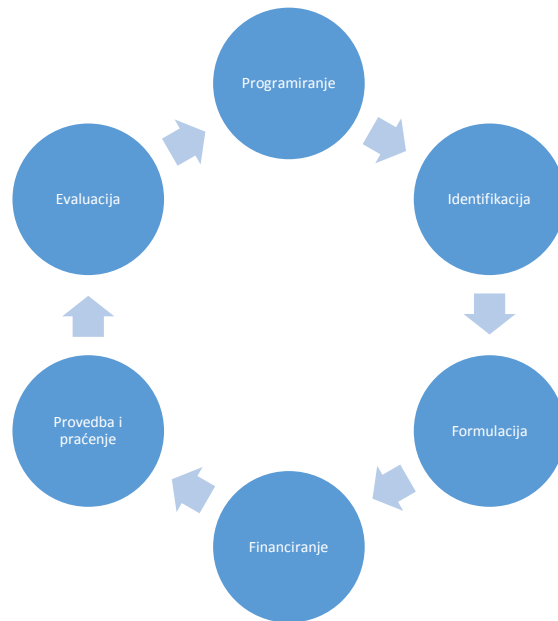
Dobar: U prijavi je navedeno kako će nova zgrada vrtića biti visoko energetska učinkovita jer će uključivati sustav prirodne ventilacije, dvostruko deblju vanjsku ovojnicu od preporučene, puno prirodnog svjetla a rasvjeta će se kontrolirano paliti samo kada se prostorije koriste te će se instalirati sustav praćenja i upravljanja energijom kako bi se kontinuirano pratile uštede energije.

Iz ova dva primjera uzeta iz ESF programa u Engleskoj vidljivo je kako je možda i prvi prijavitelj imao namjeru provesti sve što je drugi prijavitelj detaljno opisao ali mu ocjenjivači na temelju njegove prijave nisu mogli dati dodatne bodove u području energetske učinkovitosti jer nije pružio obrazloženje.

4. Obaveze prijavitelja /korisnika po pojedinim fazama projektnog ciklusa

U slijedećem poglavlju ćemo kroz faze projektnog ciklusa razraditi obaveze prijavitelja/korisnika. Alate koji će vam pomoći u ispunjavanju ovih obaveza možete naći u poglavlju 7. ovih Uputa.

Sl. 1 Projektni ciklus

PROGRAMIRANJE

U ovoj fazi projektnog ciklusa trebamo pažljivo pročitati Upute za prijavitelje u okviru natječajne dokumentacije. Natječaji se objavljuju u svrhu ostvarivanja operativnih osi, investicijskih prioriteta i specifičnih ciljeva Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014. – 2020. Pri definiranju zajedničkih pokazatelja Upute se pozivaju na članak 9. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom te se navodi da je sukladno Smjernici o provedbi članka 9. konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom za prijavitelje i korisnike Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014. - 2020. nositelj projekta je dužan o provedbi horizontalnih načela, odnosno osiguranju pristupačnosti osobama s invaliditetom sukladno čl. 9. izvijestiti Posredničko tijelo razine 2 putem Završnog izvješća.

U cilju što bolje razrade horizontalnih tema dobro proučite kako je definirana ciljna skupina, koji su zadani pokazatelji, koje su aktivnosti prihvatljive kao i koji su troškovi prihvatljivi. Obavezno pogledajte i kako je definirano ocjenjivanje horizontalnih tema u okviru kriterija za ocjenjivanje kvalitete projektnih prijedloga.

Obaveze prijavitelja:

- Pažljivo pročitati Upute za prijavitelje
- Definirati okvirnu temu projekta
- Proučiti kriterije za ocjenjivanje kvalitete projektnog prijedloga te u skladu s time razradite projektну ideju vodeći računa koja je ciljna skupina relevantna za konkretni natječaj, koje su aktivnosti prihvatljive kao i koji su troškovi prihvatljivi.

- Tek onda krenite u razradu vaše projektne prijave.

IDENTIFIKACIJA

Faza identifikacije vam pomaže da vašu projektnu ideju razradite u skladu s potrebama i očekivanjima ciljne skupine, da jasno definirate problem projekta te ciljeve projekta kao i da odaberete najučinkovitiju strategiju za njihovo ostvarenje. Također u ovoj fazi projektnog ciklusa trebate detaljno razraditi aktivnosti i proračun koji vam je neophodan za ostvarenje ovih aktivnosti.

Ova faza projektnog ciklusa je izuzetno bitna za definiranje horizontalnih prioriteta jer ćete već u dijelu koji se odnosi na definiranje ciljne skupine dobiti informaciju o tome da li vaš projekt obuhvaća osobe u nepovoljnom položaju (osobe s invaliditetom, nacionalne manjine, beskućnike, liječene ovisnike, nezaposlene mlade osobe, žene starije od 45 godina i druge slične skupine). U skladu s tim razmislite i o njihovim potrebama, na koji način ćete im osigurati pristup aktivnostima, koja su njihova ograničenja, da li ćete u jednakom omjeru uključiti i muškarce i žene te kako ćete osigurati ravnopravnost muškaraca i žena u projektu.

Primjer: U ovoj fazi napravite analizu dionika te već pri analizi dionika razmislite o horizontalnim temama. U projektu koji se bavi poticanjem zapošljavanja žena u ruralnom području prijavitelj je prije razrade projektne ideje razgovarao sa ženama te je između ostalog definirao na koji način im može omogućiti sudjelovanje na aktivnostima projekta. U skladu s tim je u projektu definirao način prijevoza sudionica do mjesta održavanja aktivnosti. Kako nema javnog prijevoza odlučeno je da će se pokriti troškovi korištenja privatnih vozila. Osim toga odlučeno je da će se većina aktivnosti provoditi u popodnevnim satima zbog obaveza sudionica u jutarnjim satima.

Pri razradi aktivnosti razmislite kako će provoditi aktivnosti vodeći računa o horizontalnim temama. Za svaku aktivnost odmah navedite konkretno kako će ona doprinijeti horizontalnoj temi jednakih mogućnosti i nediskriminacije, ravnopravnosti muškaraca i žena te održivom razvoju. Ujedno razmislite o rizicima koji se odnose između ostalog i na doprinos horizontalnim temama te koje ćete mjere poduzeti u cilju njegove prevencije i smanjenja negativnog utjecaja.

Primjer: Prijavitelj je radionicu za nezaposlene žene organizirao vodeći računa o horizontalnoj temi jednakih mogućnosti i nediskriminacije (prilagodio je materijal ciljnoj skupini, prostor je imao osiguran pristup osobama s invaliditetom, poziv je sadržavao jasne upite o posebnim zahtjevima ukoliko postoje). Ujedno je projekt doprinio ravnopravnosti muškaraca i žena jer je cilj projekta bio uključivanje žena na tržište rada kroz razvoj inovativnih socijalnih usluga u cilju usklađivanja radne i obiteljske uloge. Međutim, na početku radionica veći broj žena je počeo odustajati iz razloga što nisu imale vlastito vozilo, a muševi im nisu htjeli dati svoje. Ovakav patrijarhalan stav je čest u malim sredinama, a može ugroziti i doprinos vašeg projekta većoj ravnopravnosti muškaraca i žena.

I na kraju, kada razrađujete detaljno proračun, uključite i troškove koje ćete imati da biste proveli aktivnosti doprinosa horizontalnim temama (npr. trošak prilagodbe materijala, trošak osiguranja tumača znakovnog jezika i sl.). Ukoliko ste naveli u opisu horizontalnih temama da

ćete to osigurati, a ne uključite ove troškove u proračun, posredničko tijelo može zahtijevati da navedeni trošak pokrijete iz vlastitih sredstava.

Obaveze prijavitelja:

- Analiza dionika i njihovih potreba (opća populacija u lokalnoj sredini na koju se projekt odnosi) s obzirom na spol, dob, ekonomski status, nacionalnu pripadnost ili etničko porijeklo, jezik, vjerska ili politička uvjerenja, spolnu orijentaciju, imovno stanje, zdravstveno stanje, invaliditet, bračno stanje
- Nakon analize dionika, odabrati, definirati i opisati karakteristike ciljne skupine. Definirati potrebe i ograničenja ciljne skupine u odnosu na sudjelovanje u aktivnostima projekta
- Kroz detaljnu razradu aktivnosti razraditi i aktivnosti doprinosa horizontalnim prioritetima (primjere aktivnosti možete pronaći u ovim Uputama)
- Razmisliti o rizicima (prijetnjama) za realizaciju ovih aktivnosti te definirati mjere prevencije i umanjenja štetnog utjecaja pojedinih rizika
- Pri razradi proračuna uključite i troškove provedbe aktivnosti koje doprinose horizontalnim prioritetima.

FORMULACIJA

Na temelju rezultata provedenih analiza te razrade aktivnosti i proračuna popunjavate Obrazac A tj. projektnu prijavu. U projektnoj prijavi morate popuniti i dio koji se odnosi na popunjavne horizontalnih tema. Pri opisu horizontalnih tema budite što konkretniji. Navedite statističke podatke, konkretne aktivnosti u skladu s ciljevima projekta i natječaja. Pri popunjavanju ovog dijela vodite se i ovim Uputama, pogotovo u dijelu koji se odnosi na najčešće pogreške pri razradi horizontalnih tema te primjerima dobre prakse. Ali vodite računa da je doprinos horizontalnim temama vidljiv i u dijelu prijave koji se odnosi na opis aktivnosti, ali i u dijelu projektne prijave u kojem razrađujete proračun.

Nakon što ste popunili pitanja o horizontalnim temama napravite samoprocjenu kvalitete napisanog (možete koristiti i upitnik o samoprocjeni koji je dio Uputa). Također još jednom prođite Upute za prijavitelje tj. kriterije za ocjenjivanje kvalitete projektne prijave te pogledajte da li ste kvalitetno popunili ovaj dio prijave.

- Kvalitetno popunite dio projektne prijave koji se odnosi na opis horizontalnih tema. Vodite računa da je doprinos opisanim horizontalnim temama vidljiv i kroz opis aktivnosti i razradu proračuna. Ako je doprinos neutralan, opišite i zbog čega je neutralan.
- Izvršite samoprocjenu kvalitete opisa horizontalnih tema putem upitnika, ali i putem kriterija za ocjenjivanje kvalitete projektnog prijedloga tj. kojim horizontalnim temama doprinosite i koliko ste to jasno razradili.

PROVEDBA

Vodite računa da je vaša projektna prijava dio ugovora i da sve ono što ste napisali u projektnoj prijavi morate ostvariti. To se odnosi i na horizontalne teme. Dosadašnja praksa je pokazala da se provedba aktivnosti koje su opisane kroz doprinos horizontalnim temama nije pratila tijekom provedbe projekta. Međutim, da biste izbjegli eventualno neprihvaćanje troška aktivnosti jer ih niste proveli na način kako ste to opisali u projektnoj prijavi, pri provedbi aktivnosti obuhvatite i doprinos horizontalnim temama koje ste naveli u Obrascu A. Za praćenje provedbe aktivnosti i doprinos horizontalnim temama možete koristiti tablice koje inače koristite za praćenje aktivnosti. Također pratite i proračunske stavke koje ste namijenili realizaciji horizontalnih tema.

Primjer:

Korisnik je u prijavi naveo da će organizirati događanje u prostoru koji je prilagođen osobama s invaliditetom. Pri odabiru prostora o tome nije vodio računa (npr. to nigdje nije navedeno u dokumentaciji za nadmetanje) te su osobe s invaliditetom koje su nazočile događanju imale poteškoća pri kretanju. Rečeno je da će se pri organiziranju događanja voditi računa o posebnim zahtjevima pojedinih sudionika (npr. u svezi prehrane, prilagodbe materijala), a onda to nije vidljivo iz poziva na događanje i prijavnog obrasca. Ili je rečeno da će provesti zelenu javnu nabavu, ali je ne provode. Ovo su sve primjeri gdje bi posredničko tijelo moglo trošak provedbe aktivnosti proglasiti neprihvatljivim.

Obaveze korisnika:

- Provesti aktivnosti na način kako je to opisano u doprinosu horizontalnim temama (provesti zelenu javnu nabavu, prilagoditi materijal svim sudionicima i sl.)
- Pratiti način provedbe aktivnosti i na koji način one doprinose horizontalnim temama
- Opisati doprinos horizontalnim temama detaljno u Završnom izvješću.

EVALUACIJA

Faza evaluacije (vrednovanje) pomaže nam pri definiranju metodologije u budućim projektima. Osim vrednovanja koliko je naš projekt doprinio definiranim rezultatima i ciljevima, u ovoj fazi možemo ocijeniti i koliko je naš projekt doprinio horizontalnim temama. Za to možemo koristiti standardne evaluacijske upitnike, ali također možemo izvršiti i procjenu učinka projekta na doprinos horizontalnim temama.

Obaveze korisnika:

- Izvršiti mjerenje utjecaja projekta na horizontalne teme (evaluacijski upitnici, procjena učinka)
- Korištenje dobivenih rezultata u kreiranju budućih projekata.

5. Primjeri primjene horizontalnih načela po prioritetima OPULJP

U OPULJP su integrirana horizontalna načela u sve dijelove programa što potvrđuje i provedena Ex-ante evaluacija no unutar svake prioritetne osi neke su mjere i aktivnosti više istaknute u svom doprinosu horizontalnim načelima. U nastavku navodimo primjere aktivnosti doprinosa horizontalnim načelima.

Tablica 1: Aktivnosti / mjere primjenjive na sve prioritetne osi

Aktivnosti/mjere primjenjive na sve investicijske prioritete	Pokazatelji
Jednake mogućnosti i nediskriminacija	
<p>Priprema projekta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izvršiti detaljnu analizu potreba osoba u nepovoljnom položaju. • U planiranje projektnih aktivnosti uključiti predstavnike organizacija koje rade s osobama u nepovoljnom položaju i same predstavnike potencijalne ciljne skupine da bi se aktivnosti što više prilagodile njihovim mogućnostima i interesima. • Tijekom pripreme proračuna vodite računa o troškovima povezanim s doprinosom horizontalnim temama. • U planiranje projektnih aktivnosti uključiti predstavnike organizacija koji rade s ranjivim skupinama i ranjive skupine da bi se aktivnosti što više prilagodile njihovim mogućnostima i interesima. • Pri razradi aktivnosti je bitno planirati motivacijske aktivnosti za ciljnu skupinu i aktivnosti podizanja svijesti javnosti kao potporu ciljnoj skupini. 	<p>Aktivna uključenost ciljne skupine u kreiranje projektnih aktivnosti</p> <p>Broj informiranih građana o aktivnostima projekta</p> <p>Broj objava koje doprinose jednakim mogućnostima i nediskriminaciji</p> <p>Broj projekata koji jasno i transparentno definiraju odabir ciljne skupine u skladu s načelom jednakih mogućnosti i nediskriminacije</p> <p>Pozivi na događanja sadrže upit u vezi posebnih zahtjeva</p> <p>Broj prilagođenih prostora, materijala</p> <p>Broj aktivnosti kojima se educiraju i informiraju predavači, poslodavci i građani u cilju informiranja i senzibiliziranja za rad s osobama u nepovoljnom položaju</p> <p>Broj prilagođenih radnih mjesta</p>
<p>Uključivanje ciljne skupine u aktivnosti projekta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jasno definiranje kriterija kojima se omogućuje sudjelovanje ciljne skupine te definiranje postupka odabira sudionika. Pri tome treba voditi računa i o pravilima konkretnog natječaja (npr. Program ZAŽELI isključivo obuhvaća žene sa 	<p>Proračun planiran u skladu s aktivnostima doprinosa horizontalnim načelima</p> <p>Opis poslova u okviru dokumentacije za (javnu) nabavu sadrži aktivnosti koje vode računa o pravilima razumne prilagodbe i univerzalnog dizajna</p>

<p>srednjom stručnom spremom, starije žene).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivnosti informiranja ciljne skupine koje će omogućiti pristup informacijama što širem krugu zainteresiranih (mediji, web, društvene mreže, obavijesti koje će biti prilagođene pojedinim kategorijama građana s poteškoćama (npr. jednostavni tekstovi, uočljiva slova i sl.)). Koristite različite vrste medija da biste mogli informirati što širi krug osoba. Posebno budite pažljivi prilikom korištenja suvremenih metoda komunikacije (društvene mreže, web stranice, elektronska pošta). Ukoliko vam je ciljna skupina starija populacija, upitno je koliko njih zna koristiti suvremene tehnologije. Kada želite obuhvatiti ruralna područja informirajte se da li svi građani imaju pristup Internetu. • Na temelju analiza podzastupljenosti određenih društvenih skupina u nekom području, poduzeti motivacijske aktivnostima kao i senzibiliziranje javnosti i članova obitelji. • Tijekom pripreme projekta i planiranja aktivnosti i proračuna voditi računa o učinku projekta na načelo jednakih mogućnosti i nediskriminacije. • Voditi računa o pravu na različitost vezanu uz spol, invaliditet, socio-ekonomski status, dob, razinu obrazovanja, religiju, kulturu, jezik, pripadnost nacionalnim manjinama kod formiranja projektnog tima i pri izbora sudionika. <p>Organiziranje aktivnosti usavršavanja i slična događanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pozivi na događanja trebaju sadržavati upit o tome da li osoba 	<p>Organizirane aktivnosti podrške sudjelovanja u aktivnostima (prijevoz, skrb o ovisnim članovima obitelji)</p>
---	--

ima posebne zahtjeve u vezi prehrane, kretanja ili treba tumača.

- Ne treba organizirati događanja u vrijeme vjerskih blagdana, posebno voditi računa o blagdanima nacionalnih manjina i drugih važnih datuma za pripadnike pojedinih skupina.
- Prilagodba prostora gdje će se održavati događanja (razmještaj stolova i stolica, pristup osoba s invaliditetom radnim prostorijama i sanitarnom čvoru). Ako je potrebno možete osigurati i pratnju osobama s invaliditetom radi lakšeg kretanja.
- Prilagodba edukativnog materijala (jednostavni sadržaj, ukoliko je sudionik slijepa osoba možete osigurati zvučni zapis materijala, za slabovidne osigurati veća slova, za nacionalne manjine osigurati prijevod tekstova i sl.).
- Prilagodba nastavnih metoda (npr. za dugotrajno nezaposlene osobe planirati radionice u trajanju od maksimalno 4 sata dnevno, za osobe s invaliditetom planirajte češće stanke tijekom radionica).
- Priprema predavača za kvalitetnu komunikaciju s osobama koje imaju specifične potrebe. Često ljudi čine greške u komunikaciji s pojedinim kategorijama građana jer nisu dovoljno informirani. Stoga bi bilo uputno da date predavačima kratke informacije o tome koje sudionike na predavanjima očekujete kao i kratke upute za rad s njima kako bi se mogli pripremiti.

Zapošljavanje:

- Prilagodna radnih mjesta (prostor, oprema).
- Edukacija i informiranje poslodavaca i zajednice.
- Procjena u funkciji zapošljavanja koja omogućuje procjenu sposobnosti,

interesa i navika koje daju pozitivnu sliku o klijentu i njegovim potrebama.

- Zastupanje osoba u pronalaženju željenog i adekvatnog radnog mjesta (kontaktiranje potencijalnih poslodavaca, pronalaženje odgovarajućeg radnog mjesta i priprema poslodavca).
- Kreiranje i provedba osobno usmjerenih programa podrške osobama u nepovoljnom položaju.
- Kontinuirano praćenje osobe tijekom uključivanja na tržište rada i/ili u radni odnos.
- Odabir zanimanja koje je u skladu s mogućnostima pojedine ranjive skupine te doprinosi njenoj resocijalizaciji (npr. pri uključivanju liječenih ovisnika na tržište rada treba voditi računa o poslovima koji će doprinijeti njihovoj resocijalizaciji, a izbjegavati rizična zanimanja koja mogu dovesti do recidiva).

Ostalo:

Pojedinim kategorijama osoba osigurati prijevoz na događanja ili organizirati događanja u mjestima njihovog prebivališta (npr. osobama iz ruralnih područja u kojima nije dobro organiziran javni prijevoz, osobama s invaliditetom).

Provjeriti imaju li potencijalne sudionice potrebu za organiziranjem skrbi o djeci (ukoliko je to prihvatljiv trošak, osigurati čuvanje djece) ili drugim ovisnim članovima obitelji jer možda je razlog nezaposlenosti nedostupnost usluga skrbi a nije nemotiviranost.

Organizirati aktivnosti za mlade koji se nalaze na odvikavanju u komunama i lječilištima, odgojnim zavodima, zatvorima, skloništima za beskućnike.

<p>Aktivnosti navedene u Smjernicama o provedbi čl. 9. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom za prijavitelje i korisnike Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020. (http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Smjernica-o-primjeni-%C4%8Dlanka-9.-Konvencije-UN-a-o-pravima-osoba-s-invaliditetom.pdf).</p>	
<p>Ravnopravnost muškaraca i žena</p>	
<p>Priprema projekta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • U pripremu projekta uključiti ravnomjerno oba spola kao i u planirani projektni tim. • Koristiti rodno osjetljiv jezik već u projektnoj prijavi. • Tijekom pripreme projekta izvršiti detaljnu analizu potreba i problema u odnosu na (ne)ravnopravnost između muškaraca i žena (statistika HZZ-a, podaci iz strateških dokumenata). <p>Uključivanje ciljne skupine u aktivnosti projekta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sudjelovanje u aktivnostima projekta treba biti osigurano ravnomjerno i za muškarce i za žene (osim ukoliko Upute za prijavitelje ne propisuju drugačije). • Pri zapošljavanju voditi računa o Zakonu o radu (NN 93/14, 127/17), Zakonu o ravnopravnosti spolova (NN 82/08, 69/17) i Zakonu o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12). • Edukacija i informiranje građana u cilju edukacije na temu ravnopravnosti muškaraca i žena te ukidanja stereotipa (npr. o pojedinim zanimanjima) – kampanje, tribine, radionice. • Materijali koriste rodno osjetljiv jezik (npr. pozivi na događanja se obraćaju i muškim i ženskim sudionicima). 	<p>Omjer muškaraca i žena koji su uključeni u pripremu projekta i u provedbu projekta osim ako se radi o posebnim mjerama gdje se prednost daje jednom spolu da bi se ispravile postojeće nejednakosti</p> <p>Broj osoba prema vrsti poslova u projektu i prema spolu</p> <p>Broj projekata koji ispravno koriste rodno osjetljiv jezik</p> <p>Pri zapošljavanju i odabiru sudionika poštovala se ravnopravnost između muškaraca i žena</p> <p>Broj materijala tijekom aktivnosti koji koriste rodno osjetljiv jezik</p> <p>Broj organiziranih aktivnosti koje doprinose usklađivanju radne i obiteljske uloge te koje doprinose senzibiliziranju zajednice za ravnopravnost muškaraca i žena</p> <p>Broj educiranih i informiranih osoba</p> <p>Broj aktivnosti podrške u cilju usklađivanja radne i obiteljske uloge</p> <p>Koliko su aktivnosti doprinosa horizontalnim temama vidljive u proračunu projekta</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Organizirati aktivnosti koje pomažu usklađivanju radne i obiteljske uloge – osiguranje usluga čuvanja djece, organiziranje aktivnosti u vrijeme kada osobe koje imaju djecu mogu sudjelovati, organizirati usluge ad hoc asistencije, fleksibilizacija radnog vremena, rad od kuće edukacija na radnom mjestu itd.). 	
Održivi razvoj	
<p>Priprema projekta i aktivnosti upravljanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Za komunikaciju između partnerskih organizacija koristiti elektronsku poštu, organizirati virtualne sastanke, a materijale dijeliti putem Dropbox-a i sličnih servisa. • Pri izradi proračuna i dokumentacije za nabavu voditi računa o horizontalnoj temi održivog razvoja. • Usvojiti interna pravila o energetske učinkovitosti i zaštiti okoliša te informirati sve zaposlenike nositelja projekta i partnera o potrebi odgovornog ponašanja prema okolišu. • Potrebnu dokumentaciju printati obostrano. • Koristiti fontove koji štede tintu (npr. Eco Vera Sans). • Koristiti reciklirani papir i foldere za odlaganje dokumentacije od recikliranih materijala ili prirodnih materijala. • Odvajati i odlagati otpad u za to određene spremnike. • Tijekom rada u uredu voditi računa o racionalnom korištenju energije – napisati podsjetnike na vidljivim mjestima u uredu. <p>Ostale aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promotivne materijale raditi na recikliranom papiru, materijale dijeliti u platnenim (li kartonskim) torbama koje će se kasnije moći koristiti, koristiti olovke od drveta i kartona, drvene USB –ove, tijekom 	<p>Aktivnosti su provedene na način i u skladu s opisom doprinosa horizontalnoj temi održivog razvoja</p> <p>Proračun planiran u skladu s aktivnostima doprinosa horizontalnim načelima</p> <p>Iz dokumentacije javne nabave je vidljivo da je provedena zelena / održiva javna nabava</p> <p>Broj organiziranih aktivnosti u cilju edukacije i informiranja djelatnika i građana o održivom razvoju,</p> <p>Broj educiranih i informiranih osoba o pravilima energetske učinkovitosti</p>

<p>dogaćanja koristiti kartonske ćaše, tanjure, drveni pribor za jelo umjesto plastićnog no najbolje je izbjegavati sve jednokratne proizvode.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svi će se resursi koristiti racionalno i ućinkovito a praktićne upute za primjenu naćela odrđivog razvoja izradit će se i bit dostupne svima ukljućenima u projekt (partneri, sudionici). • Primjenjivat će se «soft» mjere energetske ućinkovitosti putem motiviranja svih ukljućenih – postavit će se na vidljiva mjesta upozorenja o gašenju svjetla i uređaja pri završetku rada, o zatvaranju prozora zimi i ukazivati na korist od ušteda i dobrobit za okoliš. • Pri nabavci opreme nabaviti opremu koja je energetske ućinkovita, a staru opremu odlagati u za to predviđene spremnike. • Nabavljati ekološka sredstva za ćišćenje. • Kada je to moguće provoditi zelenu nabavu. • Kada je god to moguće koristit će se lokalni materijali i lokalni dobavljaći kako bi se smanjio štetni utjecaj transporta na okoliš i ujedno podržalo lokalno gospodarstvo. • Koristiti javni prijevoz, bicikl ili organizirati aktivnosti u mjestu prebivališta/boravišta ciljne skupine. • Provesti aktivnosti edukacije djelatnika i građana na temu odrđivog razvoja. 	
--	--

5.1. Prioritetna os 1: Zapošljavanje i mobilnost radne snage

U okviru Prioritetne osi 1 istiću se slijedeće mjere prema horizontalnim naćelima:

Jednake mogućnosti i nediskriminacija

- Usmjerenost na ranjive skupine.
- Jaćanje kapaciteta institucija na trđištu rada kako bi se poboljšao opseg, kvaliteta i prilagodljivost pruženih usluga, ukljućujući i obrazovanje i osposobljavanje

zaposlenika. Borba protiv diskriminacije posebno naglašena u području osposobljavanja kao temelja za provedbu nediskriminacijskih postupaka u radu s korisnicima i kao način širenja informacija i okvira o antidiskriminacijskim aktivnostima savjetnika za zapošljavanje.

- Provedba edukacije o suzbijanju diskriminacije s ciljem širenja antidiskriminacijskih praksi.

Ravnopravnost između žena i muškaraca

- Aktivnosti posebno usmjerene na žene kao skupinu u nepovoljnom položaju na tržištu rada.
- Poticanje ženskog poduzetništva.

Održivi razvoj

- Aktivnosti koje se odnose na samozapošljavanje i poticanje poduzetništva.
- Sve aktivnosti u OPULJP trebaju pokazati načela učinkovitosti resursa jer će to biti jedan od kriterija odabira.

Tablica 2: Aktivnosti / mjere vezane za pojedine investicijske prioritete i specifične ciljeve

Aktivnosti/mjere	Specifični ciljevi	Pokazatelji
Jednake mogućnosti i nediskriminacija		
Investicijski prioritet 8i: Pristup zapošljavanju za osobe koje traže posao i neaktivne osobe, uključujući one koji su dugotrajno nezaposleni i one koji su daleko od tržišta rada, kao i provedbom lokalnih inicijativa za zapošljavanje i potpore za mobilnost radne snage		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Organiziranje motivacijskih radionica kojima će se motivirati osobe u nepovoljnom položaju. Pojedine skupine, pogotovo dugotrajno nezaposleni, imaju velikih problema prilikom ponovnog uključivanja na tržište rada zbog nedostatka motivacije i samopouzdanja. Stoga bi bilo dobro planirati i radionice na kojima biste im pojasnili mogućnosti koje nudi sudjelovanje na aktivnostima.	Specifični cilj 1: Povećanje zapošljavanja nezaposlenih osoba, posebice dugotrajno nezaposlenih i osoba čije vještine ne odgovaraju potrebama tržišta rada	Broj motivacijskih radionica i sličnih događanja i broj sudionika
Aktivnosti poticanja i promocije poduzetništva i samozapošljavanja, pogotovo ženskog poduzetništva.	Specifični cilj 2: Povećanje održivog samozapošljavanja nezaposlenih osoba, posebice žena	Broj poduzetničkih inicijativa osoba u nepovoljnom položaju Broj prilagođenih aktivnosti i materijala

<p>Prilagoditi savjetodavne usluge u cilju poticanja samozapošljavanja osobama koje nisu u mogućnosti doći u prostorije nadležnih službi – online savjetovanja, info dani i mobilni timovi u mjestima prebivališta osoba koje ne mogu sudjelovati u aktivnostima.</p> <p>Stvarati povoljno okruženje u zajednici za prihvata poduzetničkih inicijativa u zajednici (u cilju sprječavanja diskriminacije budućih poduzetnika).</p> <p>Organizirati volontere ili na neki drugi način osigurati skrb za djecu i ovisne članove obitelji.</p>		<p>Broj osoba koje su sudjelovale u ovim aktivnostima</p> <p>Broj aktivnosti u cilju senzibiliziranja javnosti za podršku poduzetničkim inicijativama osoba u nepovoljnom položaju</p> <p>Osigurane aktivnosti izvaninstitucionalne skrbi za ovisne članove obitelji.</p>
<p>Organizirati senzibiliziranje i informiranje poslodavaca (npr. da tijekom modernizacije proizvodnje izvrše i prilagodbu za osobe s invaliditetom i starije osobe, da omoguće prekvalifikacije radnika koji su proglašeni viškom).</p> <p>Organizirati prekvalifikaciju radnika koji su proglašeni viškom uzimajući u obzir njihove različite interese i mogućnosti.</p> <p>Povezati otpuštene osobe sa lokalnim organizacijama civilnog društva i posrednicima pri zapošljavanju kako se ne bi obeshrabrili u traženju zaposlenja.</p>	<p>Specifični cilj 3: Očuvanje radnih mjesta, zadržavanje u zaposlenju radnika koji su proglašeni viškom te jačanje brzog ponovnog zapošljavanja osoba koje su postale nezaposlene nakon što su proglašene viškom</p>	<p>Broj informiranih i senzibiliziranih poslodavaca</p> <p>Broj organiziranih prekvalifikacija koje su prilagođene mogućnostima pojedinca</p>

<p>Provesti testiranja sposobnosti teško zapošljivih osoba sa ciljem procjene potreba za obukom.</p>		
<p>Investicijski prioritet 8ii: Održiva integracija mladih na tržište rada (ESF), posebno onih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti osposobljavaju, uključujući mlade koji su izloženi riziku od socijalne isključenosti i mlade iz marginaliziranih zajednica, uključujući provedbom Garancije za mlade</p>		
<p>Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:</p>		
<p>Aktivnosti ukidanja stereotipa prema pojedinim kategorijama osoba.</p> <p>Aktivnosti koje dovode do promjena predrasuda protiv pojedinih društvenih skupina (osnaživanje zakonodavne i društvene norme i zajednički istupi istaknutih članova grupa (većinske i manjinske) protiv neprihvatljivog ponašanja, poticanje kontinuiranih kontakata među grupama s izraženim predrasudama, dovođenje grupa s izraženom predrasudom u situaciju potrebe rada na ostvarenju zajedničkog cilja i poticanje drugih neformalnih kontakata među članovima različitih grupa.</p> <p>Aktivnosti informiranja i edukacije poslodavaca u vezi omogućavanja jednakih mogućnosti i nediskriminacije za sve skupine mladih te aktivnosti prilagodbe radnog mjesta.</p>	<p>Specifični cilj 1: Povećanje zapošljavanja i integracije dugotrajno nezaposlenih iz NEET skupine na tržište rada</p>	<p>Broj aktivnosti kojima se građani informiraju o pojedinim marginaliziranim skupinama (npr. predstavljanje kulture pojedine nacionalne manjine, a u cilju rušenja stereotipa nastalih medijskim izvještavanjem)</p> <p>Broj informiranih i educiranih poslodavaca, broj prilagođenih radnih mjesta</p>
<p>Investicijski prioritet 8ii: Održiva integracija mladih na tržište rada (YEI), posebno onih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti osposobljavaju, uključujući mlade koji su izloženi riziku od socijalne isključenosti i mlade iz marginaliziranih zajednica, uključujući provedbom Garancije za mlade</p>		

Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
<p>Aktivnosti ukidanja stereotipa prema pojedinim kategorijama osoba.</p> <p>Aktivnosti koje dovode do promjena predrasuda protiv pojedinih društvenih skupina (osnaživanje zakonodavne i društvene norme i zajednički istupi istaknutih članova grupa (većinske i manjinske) protiv neprihvatljivog ponašanja, poticanje kontinuiranih kontakata među grupama s izraženim predrasudama, dovođenje grupa s izraženom predrasudom u situaciju potrebe rada na ostvarenju zajedničkog cilja i poticanje drugih neformalnih kontakata među članovima različitih grupa.</p> <p>Aktivnosti informiranja i edukacije poslodavaca u vezi omogućavanja jednakih mogućnosti i nediskriminacije za sve skupine mladih te aktivnosti prilagodbe radnog mjesta.</p>	<p>Specifični cilj 1: Povećanje zapošljavanja i integracije dugotrajno nezaposlenih iz NEET skupine na tržište rada</p>	<p>Broj aktivnosti kojima se građani informiraju o pojedinim marginaliziranim skupinama (npr. predstavljanje kulture pojedine nacionalne manjine, a u cilju rušenja stereotipa nastalih medijskim izvještavanjem)</p> <p>Broj informiranih i educiranih poslodavaca, broj prilagođenih radnih mjesta</p>
<p>Investicijski prioritet 8vii: Modernizacija ustanova tržišta rada kao što su javne i privatne službe za zapošljavanje te bolja usklađenost s potrebama tržišta rada, uključujući putem djelovanja koja povećavaju transnacionalnu mobilnost radne snage, kao i putem programa mobilnosti, te bolja suradnja institucija i relevantnih dionika</p>		
<p>Aktivnosti i mjere koje vrijede za sve specifične ciljeve:</p>		
<p>Izvršiti procjenu učinka projekata na načela nediskriminacije.</p> <p>Educirati i informirati službenike koje rade s osobama u nepovoljnom položaju u cilju prilagodbe svog rada njihovim potrebama.</p>	<p>Broj izvršenih procjena učinaka projekata na načela jednakog postupanja i nediskriminacije</p> <p>Broj educiranih i informiranih službenika</p>	

Poticati zapošljavanje osoba u nepovoljnom položaju okviru projekata.	Broj novozaposlenih osoba u nepovoljnom položaju po pojedinom projektu	
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
<p>Uključiti u rad LPZ-a organizacije koje se bave pravima i socijalnim uključivanjem skupina koje su diskriminirane na tržištu rada.</p> <p>Educirati članove LPZ –a na temu jednakih mogućnosti i nediskriminacije, komunikaciju i rad s osobama s posebnim potrebama.</p> <p>Uključiti usluge organizacija u regionalna strateška partnerstva te podržati njihovu provedbu.</p>	<p>Specifični cilj 1: Jačanje kapaciteta lokalnih partnerstava za zapošljavanje i povećanje zaposlenosti najranjivijih skupina na lokalnim tržištima rada</p>	<p>Broj organizacija i dionika koji se bave unaprjeđenjem položaja osoba u nepovoljnom položaju uključenih u rad LPZ-a</p> <p>Broj educiranih članova LPZ-a</p> <p>Strategije razvoja ljudskih potencijala sadrže konkretne ciljeve i mjere koji potiču jednake mogućnosti i nediskriminaciju osoba u nepovoljnom položaju</p>
Educirati službenike HZZ –a na temu jednakih mogućnosti i nediskriminacije, komunikaciju i rad s osobama u nepovoljnom položaju.	<p>Specifični cilj 2: Povećanje dostupnosti i kvalitete javno dostupnih informacija i usluga na tržištu rada, uključujući mjere APZ (aktivne politike zapošljavanja)</p>	Broj educiranih službenika HZZ-a
Ravnopravnost između muškaraca i žena		
<p>Investicijski prioritet 8i: Pristup zapošljavanju za osobe koje traže posao i neaktivne osobe, uključujući one koje su dugotrajno nezaposlene i one koji su daleko od tržišta rada, kao i provedbom lokalnih inicijativa za zapošljavanje i potpore za mobilnost radne snage</p>		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
<p>Organizirati aktivnosti usavršavanja u koje se mogu ravnomjerno uključiti i muškarci i žene.</p> <p>Aktivnosti ukidanja stereotipa o muškim i ženskim zanimanjima.</p>	<p>Specifični cilj 1: Povećanje zapošljavanja nezaposlenih osoba, posebice dugotrajno nezaposlenih i osoba čije vještine ne odgovaraju potrebama tržišta rada</p>	<p>Broj aktivnosti usavršavanja u koja su ravnomjerno uključeni i muškarci i žene</p> <p>Omjer žena i muškaraca uključenih u aktivnosti usavršavanja</p>
Aktivnosti poticanja ženskog poduzetništva.	<p>Specifični cilj 2: Povećanje održivog samozapošljavanja</p>	Broj aktivnosti koje potiču žensko poduzetništvo, broj

Edukacija žena za poduzetničke pothvate.	nezaposlenih osoba, posebice žena	novosnovanih poduzeća kojima su vlasnici žene Broj educiranih žena
Poticati ukidanje stereotipa o muškim i ženskim zanimanjima tijekom prekvalifikacija. Senzibilizirati poslodavce u cilju zadržavanja u zaposlenju trudnica, roditelja u jednoroditeljskim obiteljima te majki s malom djecom.	Specifični cilj 3: Očuvanje radnih mjesta, zadržavanje u zaposlenju radnika koji su proglašeni viškom te jačanje brzog ponovnog zapošljavanja osoba koje su postale nezaposlene nakon što su proglašene viškom	Broj žena koje su uključene u usavršavanje za zanimanja koja su smatrana „muškim zanimanjima“ i broj muškaraca koji su uključeni u usavršavanja za zanimanja koja su smatrana „ženskim zanimanjima“ Broj organiziranih aktivnosti u cilju senzibilizacije poslodavaca i broj informiranih i educiranih poslodavaca
Investicijski prioritet 8ii: Održiva integracija mladih na tržište rada (ESF), posebno onih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti osposobljavaju, uključujući mlade koji su izloženi riziku od socijalne isključenosti i mlade iz marginaliziranih zajednica, uključujući provedbom Garancije za mlade		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Aktivnosti podrške mladim majkama, majkama u jednoroditeljskim obiteljima. Informiranje i edukacija poslodavaca o načinima primjene načela ravnopravnosti muškaraca i žena.	Specifični cilj 1: Povećanje zapošljavanja i integracije dugotrajno nezaposlenih iz NEET skupine na tržište rada	Broj provedenih aktivnosti u cilju uključivanja mladih majki i majki u jednoroditeljskim obiteljima Broj informiranih i educiranih poslodavaca
Investicijski prioritet 8ii: Održiva integracija mladih na tržište rada (YEI), posebno onih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti osposobljavaju, uključujući mlade koji su izloženi riziku od socijalne isključenosti i mlade iz marginaliziranih zajednica, uključujući provedbom Garancije za mlade		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Aktivnosti podrške mladim majkama, majkama u jednoroditeljskim obiteljima. Informiranje i edukacija poslodavaca o načinima primjene načela	Specifični cilj 1: Povećanje zapošljavanja i integracije dugotrajno nezaposlenih iz NEET skupine na tržište rada	Broj provedenih aktivnosti u cilju uključivanja mladih majki i majki u jednoroditeljskim obiteljima Broj informiranih i educiranih poslodavaca

ravnopravnosti muškaraca i žena.		
Investicijski prioritet 8vii: Modernizacija ustanova tržišta rada kao što su javne i privatne službe za zapošljavanje te bolja usklađenost s potrebama tržišta rada, uključujući putem djelovanja koja povećavaju transnacionalnu mobilnost radne snage, kao i putem programa mobilnosti, te bolja suradnja institucija i relevantnih dionika		
Aktivnosti /mjere koje vrijede za sve specifične ciljeve:		
Priprema projekta: <ul style="list-style-type: none"> Izvršiti procjenu učinka projekata na spolove. Povezati projekt s internim politikama ravnopravnosti spolova. Provedba projekta: <ul style="list-style-type: none"> Educirati i informirati službenike na temu ravnopravnosti muškaraca i žena. U projektne timove uključiti ravnomjerno i muškarce i žene tj. postaviti polazišnu vrijednost i ciljanu vrijednost i o njoj redovito izvještavati. 		Omjer muškaraca i žena u pripremi projekta Aktivnosti izvršene procjene učinka projekta na spolove Postoje li interne politike ravnopravnosti spolova i koliko su one povezane s projektom Broj educiranih i informiranih službenika, broj provedenih aktivnosti
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Uključiti u rad LPZ-a ravnomjerno i muškarce i žene. Educirati članove LPZ-a na temu ravnopravnosti muškaraca i žena. Kroz regionalne strategije razvoja ljudskih potencijala promovirati mjere ravnopravnosti muškaraca i žena.	Specifični cilj 1: Jačanje kapaciteta lokalnih partnerstava za zapošljavanje i povećanje zaposlenosti najranjivijih skupina na lokalnim tržištima rada	Omjer muškaraca i žena uključenih u rad LPZ-a Broj educiranih članova LPZ-a Strategije razvoja ljudskih potencijala sadrže konkretne ciljeve i mjere koji potiču ravnopravnost muškaraca i žena
Educirati službenike HZZ-a na temu ravnopravnosti muškaraca i žena. Tijekom informiranja javnosti voditi računa o rodno osjetljivom jeziku.	Specifični cilj 2: Povećanje dostupnosti i kvalitete javno dostupnih informacija i usluga na tržištu rada, uključujući mjere APZ (aktivne politike zapošljavanja)	Broj educiranih službenika HZZ-a Broj materijala koji koriste rodno osjetljiv jezik.

Održivi razvoj		
Investicijski prioritet 8i: Pristup zapošljavanju za osobe koje traže posao i neaktivne osobe, uključujući one koji su dugotrajno nezaposleni i one koji su daleko od tržišta rada, kao i provedbom lokalnih inicijativa za zapošljavanje i potpore za mobilnost radne snage		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Organizirati usavršavanja / osposobljavanja za zanimanja vezana za segment zaštite okoliša.	Specifični cilj 1: Povećanje zapošljavanja nezaposlenih osoba, posebice dugotrajno nezaposlenih i osoba čije vještine ne odgovaraju potrebama tržišta rada	Broj aktivnosti usavršavanja /osposobljavanja koja doprinose zelenom rastu
Poticati društveno odgovorno poslovanje te poduzetničke pothvate u okviru zanimanja koja su vezana za zaštitu okoliša (npr. pčelarstvo, ekološka poljoprivreda, recikliranje i sl.).	Specifični cilj 2: Povećanje održivog samozapošljavanja nezaposlenih osoba, posebice žena	Broj poduzetničkih inicijativa koje podupiru zeleni rast
Prekvalifikacija vezana za zanimanja koja doprinose zaštiti okoliša.	Specifični cilj 3: Očuvanje radnih mjesta, zadržavanje u zaposlenju radnika koji su proglašeni viškom te jačanje brzog ponovnog zapošljavanja osoba koje su postale nezaposlene nakon što su proglašene viškom	Broj aktivnosti usavršavanja /osposobljavanja koja doprinose zelenom rastu
Investicijski prioritet 8ii: Održiva integracija mladih na tržište rada (ESF), posebno onih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti osposobljavaju, uključujući mlade koji su izloženi riziku od socijalne isključenosti i mlade iz marginaliziranih zajednica, uključujući provedbom Garancije za mlade		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Tijekom organiziranja usavršavanja/osposobljavanja promovirati među mladima zanimanja koja doprinose zelenom rastu i uključivati ih na takve tečajeve. Informiranje i edukacija poslodavaca i mladih o održivom razvoju te	Specifični cilj 1: Povećanje zapošljavanja i integracije dugotrajno nezaposlenih iz NEET skupine na tržište rada	Broj aktivnosti usavršavanja /osposobljavanja koja doprinose zelenom rastu Broj informiranih i educiranih poslodavaca i mladih o održivom razvoju.

organiziranje poslovanja vodeći računa o održivom razvoju.		
<p>Investicijski prioritet 8ii: Održiva integracija mladih na tržište rada (YEI), posebno onih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti osposobljavaju, uključujući mlade koji su izloženi riziku od socijalne isključenosti i mlade iz marginaliziranih zajednica, uključujući provedbom Garancije za mlade</p>		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
<p>Tijekom organiziranja usavršavanja/osposobljavanja promovirati među mladima zanimanja koja doprinose zelenom rastu i uključivati ih na takve tečajeve.</p> <p>Informiranje i edukacija poslodavaca i mladih o održivom razvoju te organiziranje poslovanja vodeći računa o održivom razvoju.</p>	<p>Specifični cilj 1: Povećanje zapošljavanja i integracije dugotrajno nezaposlenih iz NEET skupine na tržište rada</p>	<p>Broj aktivnosti usavršavanja /osposobljavanja koja doprinose zelenom rastu</p> <p>Broj informiranih i educiranih poslodavaca i mladih o održivom razvoju.</p>
<p>Investicijski prioritet 8vii: Modernizacija ustanova tržišta rada kao što su javne i privatne službe za zapošljavanje te bolja usklađenost s potrebama tržišta rada, uključujući putem djelovanja koja povećavaju transnacionalnu mobilnost radne snage, kao i putem programa mobilnosti, te bolja suradnja institucija i relevantnih dionika</p>		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
<p>Educirati članove LPZ o održivom razvoju.</p> <p>Kroz regionalne strategije razvoja ljudskih potencijala promovirati mjere održivog razvoja.</p>	<p>Specifični cilj 1: Jačanje kapaciteta lokalnih partnerstava za zapošljavanje i povećanje zaposlenosti najranjivijih skupina na lokalnim tržištima rada</p>	<p>Broj educiranih članova LPZ</p> <p>Strategije razvoja ljudskih potencijala sadrže konkretne ciljeve i mjere koji potiču održivi razvoj</p>
<p>Educirati službenike HZZ –a na temu održivog razvoja.</p>	<p>Specifični cilj 2: Povećanje dostupnosti i kvalitete javno dostupnih informacija i usluga na tržištu rada, uključujući mjere APZ (aktivne politike zapošljavanja)</p>	<p>Broj educiranih službenika HZZ-a</p>

5.2. Prioritetna os 2: Socijalno uključivanje

Specifičan doprinos horizontalnim temama naglašen je u slijedećim mjerama:

Jednake mogućnosti i nediskriminacija

- Aktivnosti podizanja javne svijesti i promidžba aktivnog uključivanja osoba u riziku od diskriminacije: javne kampanje, obrazovne aktivnosti s naglaskom na osposobljavanju javnog sektora na državnoj i regionalnoj razini te uspostavi alata i mehanizama podrške za poslodavce u primjeni nediskriminirajućeg ponašanja. Predviđa se razmjena dobrih praksi, evaluacija aktivnosti, praćenje javnih politika u vezi s praksom suzbijanja diskriminacije, zastupanje i besplatna pravna pomoć za ranjive skupine u slučajevima radnih i socijalnih prava.
- Regije s najnižim indeksom razvijenosti dobit će horizontalan prioritet kroz dodatno bodovanje projekata planiranih za provedbu u tim regijama, u prvoj fazi financiranja tijekom razvoja mapiranja siromaštva (OPULJP, str 81.).

Ravnopravnost između žena i muškaraca

- Aktivnosti posebno usmjerene na žene kao skupinu u povećanom riziku od socijalne isključenosti.

Održivi razvoj

- Aktivnosti koje se odnose na društveno poduzetništvo trebaju pokazati izravnu vezu s održivim razvojem. Jedno od glavnih načela društvenog poduzetništva je ravnoteža društvenih, ekoloških i gospodarskih ciljeva u poslovanju.
- Sve aktivnosti trebaju pokazati načela učinkovitosti resursa jer će to biti jedan od kriterija odabira.

Tablica 3: Aktivnosti / mjere vezane za pojedine investicijske prioritete i specifične ciljeve

Aktivnosti/mjere	Specifični ciljevi	Pokazatelji
Jednake mogućnosti i nediskriminacija		
Investicijski prioritet 9i: Aktivna uključenost, uključujući s ciljem promicanja jednakih mogućnosti te aktivnog sudjelovanja i poboljšanja zapošljivosti		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Razvijati specijalizirane prilagođene programe osposobljavanja za pojedine skupine u nepovoljnim položaju koji će uzeti u obzir karakteristike pojedine ciljne skupine.	Specifični cilj 1: Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti kroz promociju integracije na tržište rada i socijalne integracije ranjivih skupina, i borba protiv svih oblika diskriminacije	Aktivnosti su kreirane i prilagođene pojedinim ciljnim skupinama Prilagođen kanal komunikacije u skladu s potrebama OSI
Osiguravanje odgovarajućih kanala komunikacije OSI (osiguravanje odgovarajućih		Broj educiranih i senzibiliziranih građana i službenika koji rade s

<p>kanala komunikacije uz korištenje tumača znakovnog jezika, Brailleova pisma, zvučnog softwarea, optičkog čitača ili drugih pomagala i tehnika kako bi se prijenos informacija i znanja učinio dostupnim svim osobama s invaliditetom uključenim u projekt).</p> <p>Voditi računa o specifičnostima pojedinih skupina pri njihovoj integraciji na tržište rada i u skladu s tim planirati aktivnosti.</p> <p>Osposobiti javni sektor na nacionalnoj i regionalnoj razini, razviti mehanizme podrške poslodavcima u cilju sprječavanja diskriminacije.</p> <p>Organizirati aktivnosti praćenja javnih politika u vezi suzbijanja diskriminacije, mjere zagovaranja i besplatne pravne pomoći za ranjive skupine u slučajevima radnih i socijalnih prava.</p> <p>Senzibilizirati i educirati građane te službenike koji rade s ranjivim skupinama o provedbi aktivnosti na način da doprinose jednakim mogućnostima i nediskriminaciji.</p> <p>Organizirati motivacijske aktivnosti u cilju što većeg uključivanja ovih osoba u nepovoljnom položaju u projektne aktivnosti.</p>		<p>osobama u nepovoljnom položaju te poslodavaca o provedbi aktivnosti na način da doprinose jednakim mogućnostima i nediskriminaciji</p> <p>Organizirane aktivnosti praćenja javnih politika u vezi suzbijanja diskriminacije, mjere zagovaranja i besplatne pravne pomoći za osobe u nepovoljnom položaju u slučajevima radnih i socijalnih prava te broj sudionika u pojedinim aktivnostima</p> <p>Broj motivacijskih radionica i sličnih događanja, broj sudionika na njima</p>
--	--	---

<p>Aktivnosti u okviru provedbe intervencijskih planova doprinose horizontalnoj temi jednakih mogućnosti i nediskriminacije.</p> <p>Izraditi procjenu učinka intervencijskih planova na načelo jednakih mogućnosti i nediskriminacije.</p>	<p>Specifični cilj 2: Jačanje aktivnog uključivanja kroz implementaciju integriranih puteva prema regeneraciji 5 nerazvijenih pilot područja</p>	<p>Izvršena procjena učinka intervencijskih planova na načelo jednakih mogućnosti i nediskriminacije</p>
<p>Investicijski prioritet 9iv: Poboljšanje pristupa pristupačnim, održivim i visokokvalitetnim uslugama, uključujući usluge zdravstvene skrbi i socijalne usluge od općeg interesa</p>		
<p>Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:</p>		
<p>Pri organiziranju aktivnosti senzibiliziranja i informiranja građana o zdravstvenim temama prilagoditi materijale različitim kategorijama građana (prijevod na jezike nacionalnih manjina, zvučni zapisi za slijepce, jednostavni tekstovi i poruke za osobe s intelektualnim teškoćama).</p> <p>Posebnu pozornost posvetiti informiranju građana u izoliranim i slabije razvijenim područjima te odabrati medije koji su im dostupni i koje znaju koristiti (voditi računa o tehničko-tehnološkim i infrastrukturnim uvjetima).</p>	<p>Specifični cilj 1: Održivo poboljšanje pristupa zdravstvenoj skrbi u nerazvijenim područjima i za ranjive skupine te promocija zdravlja</p>	<p>Aktivnosti senzibiliziranja građana, aktivnosti koje omogućuju svim osobama jednaki pristup informacijama, materijalima kao i događanjima.</p>
<p>Osigurati mogućnost zapošljavanja u turističkom i ugostiteljskom sektoru što većem broju osoba u nepovoljnom položaju kroz prilagodbu radnog mjesta, ali i senzibiliziranje poslodavaca.</p> <p>Razvijati prilagođene programe osposobljavanja koji će omogućiti sudjelovanje</p>	<p>Specifični cilj 2: Poboljšanje pristupa visokokvalitetnim socijalnim uslugama, uključujući podršku procesu deinstitucionalizacije</p>	<p>Broj aktivnosti koje osiguravaju zapošljavanje osoba u nepovoljnom položaju u turizmu i ugostiteljstvu kroz prilagodbu radnog prostora</p> <p>Broj informiranih i educiranih poslodavaca</p> <p>Broj prilagođenih programa osposobljavanja i</p>

svim ciljnim skupinama kao i prilagođene materijale.		usavršavanja i broj prilagođenog materijala Broj pripadnika ranjivih skupina koje su sudjelovale u ovim aktivnostima
Investicijski prioritet 9v: Promicanje društvenog poduzetništva i strukovne integracije u društvenim poduzećima te društvene ekonomije i ekonomije solidarnosti radi olakšavanja pristupa zapošljavanju		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
<p>Razviti specijalizirane programe edukacije o poduzetništvu za osobe u nepovoljnom položaju (npr. za osobe s intelektualnim teškoćama se može razviti program koji obuhvaća metode kao što su kreativne aktivnosti na temu poduzetništva, igra uloga u kojoj će se glumiti različite situacije iz života poduzetnika).</p> <p>Prilagoditi vrstu zanimanja specifičnostima ciljne skupine te izvršiti prilagodbu radnog prostora i opreme.</p> <p>Poticati razvoj politika nediskriminacije u okviru društvenih poduzeća.</p>	<p>Specifični cilj 1: Povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika</p>	<p>Broj prilagođenih programa edukacije, prilagođenih materijala na temu poduzetništva i društvenog poduzetništva</p> <p>Razvijene politike nediskriminacije u okviru društvenih poduzeća</p>
Ravnopravnost između muškaraca i žena		
Investicijski prioritet 9i: Aktivna uključenost, uključujući s ciljem promicanja jednakih mogućnosti te aktivnog sudjelovanja i poboljšanja zapošljivosti		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Organizirati aktivnosti usavršavanja u koje se mogu ravnomjerno uključiti i muškarci i žene.	<p>Specifični cilj 1: Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti kroz promociju integracije na tržište rada i socijalne integracije ranjivih skupina,</p>	<p>Broj aktivnosti usavršavanja u koja su ravnomjerno uključeni i muškarci i žene</p> <p>Omjer žena i muškaraca uključenih u aktivnosti usavršavanja</p>

<p>Aktivnosti ukidanja stereotipa o muškim i ženskim zanimanjima.</p> <p>Senzibilizirati i educirati građane, poslodavce te službenike koji rade s ranjivim skupinama o provedbi aktivnosti na način da doprinose ravnopravnosti muškaraca i žena.</p>	<p>i borba protiv svih oblika diskriminacije</p>	<p>Broj educiranih i informiranih građana, poslodavaca i službenika koji rade s ranjivim skupinama, broj organiziranih aktivnosti u cilju senzibiliziranja građana o ravnopravnosti muškaraca i žena</p>
<p>Aktivnosti u okviru provedbe intervencijskih planova doprinose horizontalnoj temi ravnopravnosti muškaraca i žena.</p> <p>Izraditi procjenu učinka intervencijskih planova na načelo ravnopravnosti muškaraca i žena.</p>	<p>Specifični cilj 2: Jačanje aktivnog uključivanja kroz implementaciju integriranih puteva prema regeneraciji 5 nerazvijenih pilot područja</p>	<p>Izvršena procjena učinka intervencijskih planova na načelo ravnopravnosti muškaraca i žena</p>
<p>Investicijski prioritet 9iv: Poboljšanje pristupa pristupačnim, održivim i visokokvalitetnim uslugama, uključujući usluge zdravstvene skrbi i socijalne usluge od općeg interesa</p>		
<p>Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:</p>		
<p>Educirati zdravstvene djelatnike na temu ravnopravnosti muškaraca i žena.</p> <p>Izvršiti procjenu učinka projekta na horizontalna načela ravnopravnosti muškaraca i žena.</p> <p>Tijekom informiranja javnosti voditi računa o rodno osjetljivom jeziku.</p>	<p>Specifični cilj 1: Održivo poboljšanje pristupa zdravstvenoj skrbi u nerazvijenim područjima i za ranjive skupine te promocija zdravlja</p>	<p>Broj educiranih zdravstvenih djelatnika</p> <p>Izvršena procjena učinka projekta na horizontalna načela ravnopravnosti muškaraca i žena</p>
<p>Aktivnosti zapošljavanja i osposobljavanja u turističkim i ugostiteljskom sektoru u jednakoj mjeri obuhvaćaju i muškarce i žene.</p>	<p>Specifični cilj 2: Poboljšanje pristupa visokokvalitetnim socijalnim uslugama, uključujući podršku procesu deinstitucionalizacije</p>	<p>Omjer muškaraca i žena u aktivnostima projekta</p> <p>Broj organiziranih aktivnosti koje doprinose usklađivanju radne i obiteljske uloge</p>

<p>Organizirati aktivnosti usklađivanja radne i obiteljske uloge – npr. čuvanje djece.</p> <p>Utjecati smanjenje stereotipa o tipično muškim i ženskim poslovima i zanimanjima.</p>		<p>Evidencija zaposlenih muškaraca i žena po zanimanjima pokazuje smanjen utjecaj stereotipa o muškim ili ženskim poslovima</p>
<p>Investicijski prioritet 9v: Promicanje društvenog poduzetništva i strukovne integracije u društvenim poduzećima te društvene ekonomije i ekonomije solidarnosti radi olakšavanja pristupa zapošljavanju</p>		
<p>Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:</p>		
<p>Organizirati aktivnosti usklađivanja radne i obiteljske uloge – npr. čuvanje djece tijekom edukacija, osnivati društvena poduzeća koja se bave aktivnostima usklađivanja radne i obiteljske uloge (skrb o ovisnim članovima obitelji).</p> <p>Utjecati smanjenje stereotipa o tipično muškim i ženskim poslovima i zanimanjima.</p> <p>Poticati zapošljavanje žena kroz društveno poduzetništvo.</p>	<p>Specifični cilj 1: Povećanje broja i održivosti društvenih poduzeća i njihovih zaposlenika</p>	<p>Broj društvenih poduzeća koja kroz poslovanje promiču usklađivanje radne i obiteljske uloge</p> <p>Broj aktivnosti koje doprinose usklađivanju radne i obiteljske uloge</p> <p>Evidencija zaposlenih muškaraca i žena po zanimanjima pokazuje smanjen utjecaj stereotipa o muškim ili ženskim poslovima</p> <p>Broj zaposlenih žena u društvenim poduzećima</p>
<p>Održivi razvoj</p>		
<p>Investicijski prioritet 9i: Aktivna uključenost, uključujući s ciljem promicanja jednakih mogućnosti te aktivnog sudjelovanja i poboljšanja zapošljivosti</p>		
<p>Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:</p>		
<p>Organizirati usavršavanja / osposobljavanja za zanimanja vezana za segment zaštite okoliša.</p>	<p>Specifični cilj 1: Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti kroz promociju integracije na tržište rada i socijalne integracije ranjivih skupina, i borba protiv svih oblika diskriminacije</p>	<p>Broj aktivnosti usavršavanja /osposobljavanja koja doprinose zelenom rastu</p>

<p>Aktivnosti u okviru provedbe intervensijskih planova doprinose horizontalnoj temi održivog razvoja.</p> <p>Izraditi procjenu učinka intervensijskih planova na horizontalno načelo održivog razvoja.</p>	<p>Specifični cilj 2: Jačanje aktivnog uključivanja kroz implementaciju integriranih puteva prema regeneraciji 5 nerazvijenih pilot područja</p>	<p>Izvršena procjena učinka intervensijskih planova na horizontalno načelo održivog razvoja</p>
<p>Investicijski prioritet 9iv: Poboljšanje pristupa pristupačnim, održivim i visokokvalitetnim uslugama, uključujući usluge zdravstvene skrbi i socijalne usluge od općeg interesa</p>		
<p>Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:</p>		
<p>U redovne aktivnosti edukacije uključiti i dio koji se odnosi na održivi razvoj.</p> <p>Tijekom aktivnosti edukacija i informiranja koristiti reciklirani papir, smanjiti broj printanog materijala (distribucija materijala u elektronskom obliku).</p>	<p>Specifični cilj 1: Održivo poboljšanje pristupa zdravstvenoj skrbi u nerazvijenim područjima i za ranjive skupine te promocija zdravlja</p>	<p>Broj organiziranih aktivnosti edukacije, broj educiranih osoba</p> <p>Metode organiziranja aktivnosti su planirane vodeći računa o održivom razvoju</p>
<p>Tijekom organiziranja usavršavanja/osposobljavanja promovirati ciljne skupine zanimanja koja doprinose zelenom rastu i uključivati ih na takve tečajeve.</p>	<p>Specifični cilj 2: Poboljšanje pristupa visokokvalitetnim socijalnim uslugama, uključujući podršku procesu deinstitucionalizacije</p>	<p>Broj aktivnosti usavršavanja /osposobljavanja koja doprinose zelenom rastu</p>
<p>Investicijski prioritet 9v: Promicanje društvenog poduzetništva i strukovne integracije u društvenim poduzećima te društvene ekonomije i ekonomije solidarnosti radi olakšavanja pristupa zapošljavanju</p>		
<p>Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:</p>		
<p>Poticati osnivanje društvenih poduzeća u skladu sa zelenim rastom.</p> <p>Educirati ciljnu skupinu o održivom razvoju prilikom pokretanja poduzetničkih inicijativa.</p>	<p>Specifični cilj 1: Jačanje kapaciteta lokalnih partnerstava za zapošljavanje i povećanje zaposlenosti najranjivijih skupina na lokalnim tržištima rada</p>	<p>Broj poduzetničkih inicijativa koje podupiru zeleni rast</p> <p>Broj educiranih pripadnika ciljne skupine o održivom razvoju</p>

5.3. Prioritetna os 3: Obrazovanje i cjeloživotno učenje

Provedba horizontalnih mjera posebno je naglašena u slijedećim mjerama:

Jednake mogućnosti i nediskriminacija

- Različite vrste institucionalne, izvaninstitucionalne, financijske potpore za učenike romske nacionalne manjine na razini predškolskog i osnovnog obrazovanja, obrazovanje usmjereno na ubrzanje postupka integracije u redovni obrazovni sustav (npr. podučavanje hrvatskog jezika, uvođenje pomoćnika u nastavi, razvoj i provedba izvanškolskih aktivnosti- programi produženog boravka, ljetni kampovi i izvannastavni događaji usredotočeni na društvenu integraciju), potpora učenicima s teškoćama u razvoju, dodjela stipendija studentima nižeg socio-ekonomskog sustava.

Ravnopravnost muškaraca i žena

- Edukacija nastavnika i djelatnika u obrazovanju o ravnopravnosti muškaraca i žena, ukidanje stereotipa o muškim i ženskim zanimanjima, koristiti rodno osjetljiv jezik u edukativnim materijalima, podrška roditeljima u jednorodnim obiteljima te mladim majkama tijekom studiranja.

Održivi razvoj

- Aktivnosti u vezi poticanja istraživanja i razvoja akademskog područja trebaju pokazati izravnu vezu s održivim razvojem - prednost se daje ekološki održivim inicijativama (ex-ante evaluacija).
- Sve aktivnosti trebaju pokazati načela učinkovitosti resursa jer će to biti jedan od kriterija odabira.

Tablica 4: Aktivnosti / mjere vezane za pojedine investicijske prioritete i specifične ciljeve

Aktivnosti/mjere	Specifični ciljevi	Pokazatelji
Jednake mogućnosti i nediskriminacija		
Investicijski prioritet 10ii: Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti tercijarnog i ekvivalentnog obrazovanja te pristupa njemu radi povećanja sudjelovanja u njemu i njegova stjecanja, posebno za skupine u nepovoljnom položaju		
Mjere / aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Pri kreiranju studijskih programa kao i pri realizaciji učenja temeljenog na radu te razmjene studenata voditi računa o mogućnostima sudjelovanja osoba u nepovoljnom položaju (prilagodba prostora, materijala).	Specifični cilj 1: Poboljšanje kvalitete, relevantnosti i učinkovitosti visokog obrazovanja	Broj prilagođenih studijskih programa, materijala i radnog prostora Broj educiranih poslodavaca i djelatnika visokoškolskih ustanova

Edukacija poslodavaca i nastavnika i djelatnika visokoškolskih ustanova o načinima doprinosa načelu jednakih mogućnosti i nediskriminacije.		
<p>Aktivnosti osiguranja pristupa obrazovanju studentima u nepovoljnom položaju.</p> <p>Poboljšanje kvalitete usluga za studente u nepovoljnom položaju u cilju poboljšanja studentskog života (kontinuirana podrška i savjetovanje).</p> <p>Prilagodba programa u STEM području (znanstvenim, tehnološkim, inženjerskim i matematičkim) područjima te informacijsko – komunikacijskom području.</p>	Specifični cilj 2: Povećanje stope završnosti stečenog visokog obrazovanja	<p>Broj aktivnosti osiguranja pristupa obrazovanju</p> <p>Broj usluga u cilju poboljšanja kvalitete života studentima u nepovoljnom položaju</p> <p>Broj prilagođenih programa</p>
<p>Uključivanje u istraživačke aktivnosti studenata u nepovoljnom položaju.</p> <p>Prilagodba aktivnosti u velikim i transnacionalnim projektima za studente u nepovoljnom položaju.</p> <p>Prilagodba istraživačkih publikacija i baza za korištenje osobama u nepovoljnom položaju.</p>	Specifični cilj 3: Poboljšanje uvjeta rada za hrvatske istraživače	<p>Broj uključenih studenata u nepovoljnom položaju u istraživačke aktivnosti</p> <p>Broj transnacionalnih i velikih projekata koje su prilagođene osobama u nepovoljnom položaju</p> <p>Broj prilagođenih publikacija i baza</p>
<p>Investicijski prioritet 10iii: Povećanje jednakog pristupa cjeloživotnom učenju za sve dobne skupine u formalnom, neformalnom i informalnom okruženju, unapređenje znanja, vještina i kompetencija radne snage, promicanje fleksibilnih načina učenja, između ostalog profesionalnim savjetovanjem i potvrđivanjem stečenih kompetencija</p>		
<p>Aktivnosti i mjere koje vrijede za sve specifične ciljeve</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Posebne mjere bit će namijenjene učenicima s teškoćama i učenicima iz obitelji nižeg 	<p>Aktivnosti omogućuju ravnopravnu dostupnost informacija svim osobama bez</p>	

<p>ekonomskog, socijalnog i kulturološkog statusa, iz nerazvijenih i ruralnih sredina (imat će prednost za sudjelovanje u izvanškolskim aktivnostima i osigurati će im se stipendije).</p> <ul style="list-style-type: none"> Promicanje vrijednosti različitosti i uvažavanja prava socijalno osjetljivih društvenih skupina – edukacija o važnosti poštivanja načela jednakih mogućnosti i suzbijanja diskriminacije. 		<p>obzira na ograničenja kao i ravnopravno sudjelovanje u aktivnostima projekta</p> <p>Edukacija provoditelja projekta o različitosti potreba sudionika (učenici s teškoćama, demotivirane odrasle osobe s niskom razinom vještina i kompetencija..) i potrebi prilagodbe komunikacije i načina poučavanja individualnim potrebama</p>
<p>Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:</p>		
<p>Organiziranje aktivnosti senzibiliziranja i informiranja građana o različitim potrebama učenika i važnosti jednake dostupnosti obrazovanju.</p> <p>Isticanje pozitivnih primjera inkluzivnog obrazovanja u lokalnoj zajednici.</p> <p>Poticati motivaciju učenika u nepovoljnom položaju (koristiti Smjernice za primjenu IKT-a u radu s učenicima sa posebnim odgojno-obrazovnim potrebama).</p> <p>Temeljem provedene procjene sposobnosti i interesa učenika u nastavi se mogu primjenjivati prilagođena nastavna sredstva i pomagala (kalkulator, prilagođene olovke s držačima, čitač Breillovog pisma, lupe, tipkovnice, ulazne jedinice za računala, vizualni orijentiri u prostorijama i udžbenicima).</p>	<p>Specifični cilj 1: Omogućavanje boljeg pristupa obrazovanju učenicima u nepovoljnom položaju u predtercijarnom obrazovanju</p>	<p>Broj učenika s teškoćama kojima je kroz projekt osigurana stručna podrška pomoćnika u nastavi/stručnog komunikacijskog posrednika</p> <p>Broj uključenih partnera i vanjskih suradnika koji pružaju podršku stručnim suradnicima u školi, nastavnicima i pomoćnicima u nastavi (stručnjaci za inkluzivno obrazovanje, udruge, centri za odgoj i obrazovanje specijalizirani za obrazovanje učenika s teškoćama)</p> <p>Broj prilagođenih nastavnih sredstava i pomagala</p> <p>Broj škola koje primjenjuju načela univerzalnog dizajna</p> <p>Broj škola u kojima je provedena edukacija o prilagodbi rada s učenicima s teškoćama (učenici s teškoćama u razvoju, s teškoćama u učenju, problemima u ponašanju i emocionalnim problemima, učenike s teškoćama uvjetovanim odgojnim, socijalnim, ekonomskim,</p>

<p>Informativne materijale potrebno je prilagoditi ovisno o potrebama sudionika (prijevod na jezike nacionalnih manjina, zvučni zapisi za slijepe, jednostavni tekstovi i poruke za osobe s intelektualnim teškoćama, izbjegavati upotrebu stigmatizirajućih izraza i savjetovati se sa udrugama za osobe s invaliditetom o prihvatljivosti izričaja).</p> <p>Organizirati podučavanje hrvatskog jezika za predstavnike nacionalnih manjina.</p> <p>Angažirati romske pomagače za uspješniju integraciju učenika romske nacionalne manjine u odgojno-obrazovne programe.</p> <p>Organizirati ljetne kampove za djecu iz socijalno depriviranih obitelji.</p> <p>Osigurati produženi boravak za učenike kojima je potrebna dodatna podrška prema individualnim potrebama.</p>		<p>kulturnim i jezičnim čimbenicima)</p> <p>Broj nastavnika i stručnih suradnika koji su educirani o prilagodbi rada s učenicima u nepovoljnom položaju</p> <p>Broj izvannastavnih aktivnosti kojima se senzibiliziraju učenici, roditelji i šira javnost na prihvaćanje različitosti (sportska događanja, ljetni kampovi, javna predstavljanja školskih projekata, okrugli stolovi i sl.)</p>
<p>Izrada strateških planova obrazovnih ustanova i organizacija koje pružaju neformalno i informalno obrazovanje za primjenu IKT tehnologija.</p> <p>Razvijati prilagođene programe osposobljavanja koji će omogućiti sudjelovanje svim ciljnim</p>	<p>Specifični cilj 2: Promicanje pristupa cjeloživotnom učenju kroz unapređivanje ključnih kompetencija studenata, te primjenu informacijskih i komunikacijskih tehnologija u poučavanju i učenju</p>	<p>Broj strateških planova o primjeni IKT tehnologija</p> <p>Broj prilagođenih obrazovnih programa koji koriste informacijsko-komunikacijske tehnologije prilagođene osobama s invaliditetom</p>

skupinama kao i prilagođene materijale.		
Uključivanje organizacija koje rade s najranjivijim društvenim skupinama – teško zapošljivim osobama poput bivših ovisnika, beskućnika, žrtvi nasilja kako bi preporučili i uključili neke sudionike. Edukacija za osoblje učilišta i poslodavce o prilagodbi rada s osobama koje imaju teškoće u učenju.	Specifični cilj 3: Poboljšanje obrazovnog sustava za odrasle i unapređenje vještina i kompetencija odraslih polaznika	Broj uključenih osoba pod međunarodnom zaštitom/azilanata Broj uključenih marginaliziranih korisnika iz prihvatilišta za beskućnike, skloništa za žrtve nasilja i dr. Broj educiranih osoblja učilišta i poslodavaca
Investicijski prioritet 10iv: Poboljšanje značaja obrazovnih sustava i sustava osposobljavanja za tržište rada, olakšavanje prijelaza iz škole na posao, jačanje sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te njihove kvalitete, između ostalog mehanizmima za predviđanje vještina, prilagodbom nastavnih planova i programa te uvođenjem i razvojem sustava učenja koji se temelje na radu, uključujući dualne sustave učenja i programe naukovanja		
Mjere / aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Modernizacija prilagođenih programa za učenike s teškoćama u razvoju s ciljem povećanja njihove zapošljivosti (npr. ako su ciljna skupina učenici strukovnih škola, treba prilikom organiziranja aktivnosti uzeti u obzir i opterećenje nastavom/stručnom praksom i njihovu satnicu). Senzibiliziranje poslodavaca za prihvaćanje učenika s iz rizičnih skupina (npr. učenika s teškoćama u razvoju, učenika iz domova za nezbrinutu djecu i učenika romske nacionalne manjine) na stručnu praksu (smanjivanje predrasuda poslodavaca prema ovim skupinama učenika koji	Specifični cilj 1: Modernizacija ponude strukovnog obrazovanja te podizanje njegove kvalitete radi povećanja zapošljivosti učenika kao i mogućnosti za daljnje obrazovanje	Broj moderniziranih prilagođenih programa Broj senzibiliziranih i informiranih poslodavaca Broj organizirane stručne prakse u mjestu učenikova prebivališta / boravišta

<p>imaju teškoća u pronalaženju stručne prakse).</p> <p>Informiranje poslodavaca o dostupnim poticajima za zapošljavanje osoba s invaliditetom i za prilagodbu radnih mjesta tijekom suradnje u pružanju stručne prakse.</p> <p>Organizirati stručnu praksu u mjestima učenikova prebivališta/boravišta zbog nepostojanja javnog prijevoza.</p>		
<p>Ravnopravnost između muškaraca i žena</p>		
<p>Investicijski prioritet 10ii: Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti tercijarnog i ekvivalentnog obrazovanja te pristupa njemu radi povećanja sudjelovanja u njemu i njegova stjecanja, posebno za skupine u nepovoljnom položaju</p>		
<p>Mjere / aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:</p>		
<p>Pri provedbi aktivnosti u jednakom omjeru uključivati muškarce i žene.</p> <p>Edukacija poslodavaca i nastavnika i djelatnika visokoškolskih ustanova o načinima doprinosa načelu ravnopravnosti muškaraca i žena.</p>	<p>Specifični cilj 1: Poboljšanje kvalitete, relevantnosti i učinkovitosti visokog obrazovanja</p> <p>-</p>	<p>Omjer muškaraca i žena koji sudjeluju u projektu</p> <p>Broj educiranih poslodavaca i djelatnika visokoškolskih ustanova</p>
<p>Aktivnosti osiguranja pristupa obrazovanju i muškim i ženskim studentima.</p> <p>Poboljšanje kvalitete usluga koje doprinose poboljšanju kvalitete studentskog života i muškarcima i ženama (npr. podrška studenticama koje imaju malu djecu).</p>	<p>Specifični cilj 2: Povećanje stope završnosti stečenog visokog obrazovanja</p>	<p>Broj aktivnosti koje doprinose ravnopravnosti muškaraca i žena u pristupu obrazovanju</p> <p>Broj usluga u cilju poboljšanja kvalitete života studenata, a koje doprinose ravnopravnosti muškaraca i žena</p> <p>Omjer upisanih muškaraca i žena u programe u STEM (znanstvenim, tehnološkim, inženjerskim i matematičkim)</p>

Poticanje ravnopravnosti muškaraca i žena pri upisu programa u STEM (znanstvenim, tehnološkim, inženjerskim i matematičkim) područjima te informacijsko – komunikacijskom području.		područjima te informacijsko – komunikacijskom području
Uključivanje u istraživačke aktivnosti ravnomjerno i muškaraca i žena.	Specifični cilj 3: Poboljšanje uvjeta rada za hrvatske istraživače	Broj uključenih muškaraca i žena u istraživačke aktivnosti
<p>Investicijski prioritet 10iii: Povećanje jednakog pristupa cjeloživotnom učenju za sve dobne skupine u formalnom, neformalnom i informalnom okruženju, unapređenje znanja, vještina i kompetencija radne snage, promicanje fleksibilnih načina učenja, između ostalog profesionalnim savjetovanjem i potvrđivanjem stečenih kompetencija</p>		
Mjere / aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
<p>Edukacija učenika i informiranje građana na temu ravnopravnosti muškaraca i žena te ukidanja stereotipa (o tipično «ženskim» ili «muškim» zanimanjima) – kampanje, tribine, radionice.</p> <p>Organizirati motivacijske radionice za učenike završnih razreda osnovne škole s ciljem prevladavanja stereotipa u rodnom poimanju zanimanja – poticanje dječaka za «ženska» zanimanja i obrnuto.</p>	Specifični cilj 1: Omogućavanje boljeg pristupa obrazovanju učenicima u nepovoljnom položaju u predtercijarnom obrazovanju	<p>Broj učenika/ca na naukovanju po spolu</p> <p>Omjer učenika i učenica po zanimanjima za koja se školuju</p> <p>Broj učenika završnih razreda OŠ sudionika motivacijskih radionica – omjer dječaka i djevojčica</p>
<p>Ukidanje stereotipa o tipično muškim i ženskim zanimanjima.</p> <p>Edukacija nastavnika i djelatnika u obrazovanju o ravnopravnosti muškaraca i žena.</p>	Specifični cilj 2: Promicanje pristupa cjeloživotnom učenju kroz unapređivanje ključnih kompetencija studenata, te primjenu informacijskih i komunikacijskih	<p>Omjer muškaraca i žena po zanimanjima i stečenim kompetencijama</p> <p>Broj educiranih nastavnika i djelatnika u obrazovanju</p>

	tehnologija u poučavanju i učenju	
Poticanje sudjelovanja odraslih muških i ženskih polaznika cjeloživotnog učenja u jednakim omjerima. Podrška majkama i osobama koje brinu o ovisnim članovima pri uključivanju u formalne i neformalne oblike obrazovanja.	Specifični cilj 3: Poboljšanje obrazovnog sustava za odrasle i unapređenje vještina i kompetencija odraslih polaznika	Omjer muških i ženskih polaznika cjeloživotnog učenja Broj aktivnosti podrške
Investicijski prioritet 10iv: Poboljšanje značaja obrazovnih sustava i sustava osposobljavanja za tržište rada, olakšavanje prijelaza iz škole na posao, jačanje sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te njihove kvalitete, između ostalog mehanizmima za predviđanje vještina, prilagodbom nastavnih planova i programa te uvođenjem i razvojem sustava učenja koji se temelje na radu, uključujući dualne sustave učenja i programe naukovanja		
Mjere / aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Organizirati motivacijske radionice za učenike završnih razreda osnovne škole s ciljem prevladavanja stereotipa u rodnom poimanju zanimanja – poticanje dječaka na „ženska zanimanja“ i obrnuto.	Specifični cilj 1: Modernizacija ponude strukovnog obrazovanja te podizanje njegove kvalitete radi povećanja zapošljivosti učenika kao i mogućnosti za daljnje obrazovanje	Broj učenika/ca na naukovanju po spolu Omjer učenika po zanimanjima za koja se školuju Broj učenika završnih razreda osnovnih škola sudionika motivacijskih radionica (omjer dječaka i djevojčica)
Održivi razvoj		
Investicijski prioritet 10ii: Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti tercijarnog i ekvivalentnog obrazovanja te pristupa njemu radi povećanja sudjelovanja u njemu i njegova stjecanja, posebno za skupine u nepovoljnom položaju		
Mjere / aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Pri kreiranju studijskih programa kao i pri realizaciji učenja temeljenog na radu uključivati i edukaciju o održivom razvoju i zaštiti okoliša.	Specifični cilj 1: Poboljšanje kvalitete, relevantnosti i učinkovitosti visokog obrazovanja	Studijski programi i programi učenja temeljenog na radu sadrže edukaciju o održivom razvoju i zaštiti okoliša Broj educiranih poslodavaca i djelatnika visokoškolskih ustanova

Edukacija poslodavaca i nastavnika i djelatnika visokoškolskih ustanova o načinima doprinosa načelu održivog razvoja.		
Poticanje upisa u programe u STEM području (znanstvenim, tehnološkim, inženjerskim i matematičkim) područjima te informacijsko – komunikacijskom području.	Specifični cilj 2: Povećanje stope završnosti stečenog visokog obrazovanja	Porast broja zaposlenih u tzv. zelenim zanimanjima
Pri planiranju istraživačkih projekata voditi računa o održivom razvoju.	Specifični cilj 3: Poboljšanje uvjeta rada za hrvatske istraživače	Istraživački projekti temelje aktivnosti u skladu s očuvanjem okoliša
Investicijski prioritet 10iii: Povećanje jednakog pristupa cjeloživotnom učenju za sve dobne skupine u formalnom, neformalnom i informalnom okruženju, unapređenje znanja, vještina i kompetencija radne snage, promicanje fleksibilnih načina učenja, između ostalog profesionalnim savjetovanjem i potvrđivanjem stečenih kompetencija		
Mjere / aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Promocija zdravih načina života i očuvanja zdravlja. Uključivanje edukacije o društvenom poduzetništvu u školske programe.	Specifični cilj 1: Omogućavanje boljeg pristupa obrazovanju učenicima u nepovoljnom položaju u predtercijarnom obrazovanju	Broj aktivnosti koje promoviraju zdrav način života i očuvanje zdravlja Broj održanih predavanja/ broj novih kolegija o održivom razvoju/društvenom poduzetništvu
Promocija e-škola. Suradnja obrazovnih institucija s lokalnim zajednicama i vođenje politike otvorenih vrata. Edukacija nastavnika i djelatnika u obrazovanju o održivom razvoju.	Specifični cilj 2: Promicanje pristupa cjeloživotnom učenju kroz unapređivanje ključnih kompetencija studenata, te primjenu informacijskih i komunikacijskih tehnologija u poučavanju i učenju	Broj e-škola Broj aktivnosti suradnje obrazovnih institucija i lokalnih zajednica Broj educiranih nastavnika i djelatnika u obrazovanju
Organizirati usavršavanja / osposobljavanja za zanimanja vezana za segment zaštite okoliša.	Specifični cilj 3: Poboljšanje obrazovnog sustava za odrasle i unapređenje vještina i	Broj novih kurikuluma za zanimanja vezana uz zaštitu okoliša i odgovorno ponašanje

	kompetencija odraslih polaznika	
<p>Investicijski prioritet 10iv: Poboljšanje značaja obrazovnih sustava i sustava osposobljavanja za tržište rada, olakšavanje prijelaza iz škole na posao, jačanje sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te njihove kvalitete, između ostalog mehanizmima za predviđanje vještina, prilagodbom nastavnih planova i programa te uvođenjem i razvojem sustava učenja koji se temelje na radu, uključujući dualne sustave učenja i programe naukovanja</p>		
Mjere / aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
<p>Suradnju s lokalnim poslodavcima u osiguranju stručne prakse učenicima u programima strukovnog obrazovanja koristiti za promoviranje i prenošenje dobrih praksi u očuvanju okoliša.</p> <p>Izraditi u strukovnom obrazovanju nove kurikulume za «zelena» zanimanja.</p>	<p>Specifični cilj 1: Modernizacija ponude strukovnog obrazovanja te podizanje njegove kvalitete radi povećanja zapošljivosti učenika kao i mogućnosti za daljnje obrazovanje</p>	<p>Promocija i prenošenje dobrih praksi u očuvanju okoliša kroz stručnu praksu</p> <p>Izrada novih kurikuluma za „zelena“ zanimanja</p>

5.4. Prioritetna os 4: Dobro upravljanje

Specifičan doprinos horizontalnim temama naglašen je u slijedećim mjerama:

Jednake mogućnosti i nediskriminacija

- Razvoj kapaciteta organizacija civilnog društva za pružanje besplatne pravne pomoći kako bi se osigurala bolja dostupnost ljudskim pravima svim građanima, s posebnim naglaskom na ranjive skupine. Za praćenje razvoja ljudskih potencijala uključujući nediskriminaciju u zapošljavanju nacionalnih manjina u javnoj upravi, uspostavljen je Registar zaposlenih u javnom sektoru (RegZap) te Centralni obračun plaća (COP). Registar već služi Vladi RH kao podloga za razvoj politike temeljene na prikupljanju i praćenju podataka te se jednom godišnje Sabor informira o broju zaposlenika pripadnika nacionalnih manjina.

Ravnopravnost između muškaraca i žena

- Tijekom organiziranja edukacija zaposlenika javne uprave i pravosudnih dužnosnika potrebno je voditi računa o uravnoteženom omjeru žena i muškaraca polaznika edukacija i poticati sve dionike uključene u projekte na usvajanje i provedbu internih pravila o ravnopravnosti žena i muškaraca.

Održivi razvoj

- Aktivnosti usmjerene na podršku Hrvatskoj vatrogasnoj zajednici trebaju pokazati kako će poticati jačanje spremnosti za katastrofe te upravljanje i sprečavanje rizika.
- Sve aktivnosti trebaju pokazati načela učinkovitosti resursa jer će to biti jedan od kriterija odabira. Prijavitelj mora dokazati kako će racionalno koristiti postojeće resurse što se može analizirati iz primjerenosti planiranog proračuna sa predviđenim aktivnostima odnosno može se procijeniti koliko su učinkovito sredstva usmjerena prema postizanju zadanih ciljeva i koliko je prijavitelj pokazao inovativnost u stvaranju dodane vrijednosti i postizanju većeg učinka za manje novaca. Posebno je važno voditi brigu o utjecaju na okoliš i energetske učinkovitosti aktivnosti te smanjivanju mogućeg štetnog utjecaja na okoliš tijekom provedbe. Isto tako je važno voditi računa o doprinosu izgradnji lokalnih kapaciteta i podržavanju održivog razvoja u njegovom gospodarskom, socijalnom i okolišnom aspektu.

Tablica 5: Aktivnosti / mjere vezane za pojedine investicijske prioritete i specifične ciljeve

Aktivnosti/mjere	Specifični ciljevi	Pokazatelji
Jednake mogućnosti i nediskriminacija		
Investicijski prioritet 11i: Ulaganje u institucionalne kapacitete te u učinkovitost javnih uprava i javnih usluga na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini s ciljem reformiranja, boljeg uređivanja i dobrog upravljanja		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
U aktivnosti uključiti i edukaciju i informiranje zaposlenika javne uprave o načelu jednakih mogućnosti i nediskriminacije (kroz aktivnosti DŠJU). Prilagoditi e-usluge osobama s manje mogućnosti.	Specifični cilj 1: Povećanje djelotvornosti i kapaciteta u javnoj upravi kroz poboljšanje pružanja usluga i upravljanja ljudskim potencijalima	Broj educiranih zaposlenika javne uprave o primjeni horizontalnih načela jednakih mogućnosti i nediskriminacije Prilagođene e-usluge doprinose jednakim mogućnostima i nediskriminaciji
U aktivnosti uključiti i edukaciju i informiranje pravosudnih dužnosnika i državnih službenika o načelu jednakih mogućnosti i nediskriminacije (kroz aktivnosti DŠJU). Pri izradi E-registara i korištenja drugih IKT alata voditi računa o načelu	Specifični cilj 2: Unapređenje kapaciteta i funkcioniranja pravosuđa kroz poboljšanje upravljanja i kompetencija	Broj educiranih pravosudnih dužnosnika i državnih službenika o primjeni horizontalnih načela jednakih mogućnosti i nediskriminacije E-registri i drugi IKT alati razvijeni na način da doprinose jednakim

jednakih mogućnosti i nediskriminacije.		mogućnostima i nediskriminaciji
Investicijski prioritet 11ii: Izgradnja kapaciteta za sve dionike koji osiguravaju obrazovanje, cjeloživotno obrazovanje, osposobljavanje te zapošljavanje i socijalne politike, uključujući uz pomoć sektorskih i teritorijalnih paktova radi omogućavanja reformi na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
Izraditi internu politiku doprinosa jednakim mogućnostima i nediskriminaciji. Educirati članove i djelatnike organizacija civilnog društva o jednakim mogućnostima i nediskriminaciji.	Specifični cilj 1: Razvijanje kapaciteta organizacija civilnog društva, osobito NVO-a i socijalnih partnera, te jačanje civilnog i socijalnog dijaloga radi boljeg upravljanja	Postojanje i provedba interne politike prijavitelja kojom se doprinosi jednakim mogućnostima i nediskriminaciji Broj organiziranih edukacija i broj educiranih djelatnika o jednakim mogućnostima i nediskriminaciji
Ravnopravnost između muškaraca i žena		
Investicijski prioritet 11i: Ulaganje u institucionalne kapacitete te u učinkovitost javnih uprava i javnih usluga na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini s ciljem reformiranja, boljeg uređivanja i dobrog upravljanja		
Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:		
U aktivnosti uključiti i edukaciju i informiranje zaposlenika javne uprave o načelu ravnopravnosti muškaraca i žena (kroz aktivnosti DŠJU).	Specifični cilj 1: Povećanje djelotvornosti i kapaciteta u javnoj upravi kroz poboljšanje pružanja usluga i upravljanja ljudskim potencijalima	Broj educiranih zaposlenika javne uprave o primjeni horizontalnih načela ravnopravnosti muškaraca i žena
U aktivnosti uključiti i edukaciju i informiranje pravosudnih dužnosnika i državnih službenika o načelu ravnopravnosti muškaraca i žena (kroz aktivnosti DŠJU).	Specifični cilj 2: Unapređenje kapaciteta i funkcioniranja pravosuđa kroz poboljšanje upravljanja i kompetencija	Broj educiranih pravosudnih dužnosnika i državnih službenika o primjeni horizontalnih načela ravnopravnosti muškaraca i žena
Investicijski prioritet 11ii:		

Izgradnja kapaciteta za sve dionike koji osiguravaju obrazovanje, cjeloživotno obrazovanje, osposobljavanje te zapošljavanje i socijalne politike, uključujući uz pomoć sektorskih i teritorijalnih paktova radi omogućavanja reformi na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini

Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:

Izraditi internu politiku doprinosa ravnopravnosti muškaraca i žena. Educirati članove i djelatnike organizacija civilnog društva o jednakim mogućnostima ravnopravnosti muškaraca i žena.	Specifični cilj 1: Razvijanje kapaciteta organizacija civilnog društva, osobito NVO-a i socijalnih partnera, te jačanje civilnog i socijalnog dijaloga radi boljeg upravljanja	Postojanje i provedba interne politike doprinosa ravnopravnosti muškaraca i žena Broj organiziranih edukacija i broj educiranih djelatnika o ravnopravnosti muškaraca i žena
---	---	---

Održivi razvoj

Investicijski prioritet 11i:

Ulaganje u institucionalne kapacitete te u učinkovitost javnih uprava i javnih usluga na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini s ciljem reformiranja, boljeg uređivanja i dobrog upravljanja

Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:

U aktivnosti uključiti i edukaciju i informiranje zaposlenika javne uprave o doprinosu načelu održivog razvoja (kroz aktivnosti DŠJU). Promovirati korištenje sustava e-građana.	Specifični cilj 1: Povećanje djelotvornosti i kapaciteta u javnoj upravi kroz poboljšanje pružanja usluga i upravljanja ljudskim potencijalima	Broj educiranih zaposlenika javne uprave o primjeni horizontalnih načela održivog razvoja Korištenje elektronskih potvrda iz sustava e-građana što umanjuje potrebu printanja
U aktivnosti uključiti i edukaciju i informiranje pravosudnih dužnosnika i državnih službenika o načelu održivog razvoja (kroz aktivnosti DŠJU). Promovirati korištenje E-registara i drugih IKT alata.	Specifični cilj 2: Unapređenje kapaciteta i funkcioniranja pravosuđa kroz poboljšanje upravljanja i kompetencija	Broj educiranih pravosudnih dužnosnika i državnih službenika o primjeni horizontalnih načela jednakih mogućnosti i nediskriminacije Korištenje E-registara i drugih IKT alata

Investicijski prioritet 11ii:

Izgradnja kapaciteta za sve dionike koji osiguravaju obrazovanje, cjeloživotno obrazovanje, osposobljavanje te zapošljavanje i socijalne politike, uključujući uz pomoć sektorskih i teritorijalnih paktova radi omogućavanja reformi na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini

Mjere/aktivnosti vezane za pojedine specifične ciljeve:

Izraditi internu politiku doprinosa održivom razvoju. Educirati članove i djelatnike organizacija civilnog društva o horizontalnom načelu održivog razvoja.	Specifični cilj 1: Razvijanje kapaciteta organizacija civilnog društva, osobito NVO-a i socijalnih partnera, te jačanje civilnog i socijalnog dijaloga radi boljeg upravljanja	Postojanje i provedba interne politike doprinosa održivom razvoju Broj organiziranih edukacija i broj educiranih djelatnika o održivom razvoju
--	---	---

5.5. Prioritetna os 5: Tehnička pomoć

Ova prioritetna os se većinom provodi kroz ugovore o uslugama (nisu bespovratna sredstva). Preporuka je i ovdje kroz izradu dokumentacije o javnoj nabavi voditi računa o primjeni horizontalnih načela jednakih mogućnosti i nediskriminacije, ravnopravnosti muškaraca i žena te održivog razvoja. Aktivnosti u okviru sklopljenih ugovora bi se također trebale provoditi vodeći računa o ovim načelima tj. izvršitelj bi pri izradi izvješća o obavljenim uslugama trebao obrazložiti i kako je doprinio navedenim horizontalnim temama.

6. Pomoćni alati za primjenu horizontalnih načela pri izradi i provedbi projekata

U slijedećem poglavlju ćemo vam kroz faze projektnog ciklusa predstaviti alate koji vam mogu pomoći pri što kvalitetnijem doprinosu horizontalnih tema.

Tablica 1: Analiza ciljne skupine

CILJNA SKUPINA (Navedite kratki opis ciljne skupine)	Potrebe i ograničenja	Aktivnosti koje ćete poduzeti u cilju zadovoljenja potreba i ukidanja ograničenja	Doprinos horizontalnim prioritetima	Očekivani učinak na poboljšanje položaja ciljne skupine

Tablica 2: Razrada aktivnosti/rizika /proračuna u odnosu na horizontalne teme

Aktivnosti i podaktivnosti projekta	Metode doprinosa horizontalnim temama	Potrebni resursi za usklađivanje aktivnosti s horizontalnim temama	Proračun (financijska sredstva koja su nam potrebna za njihovu realizaciju)	Ishodi pojedinih aktivnosti/podaktivnosti	Rizici i mjere za njihovu prevenciju i/ili smanjenje utjecaja rizika

Tablica 3: Kontrolna lista za procjenu doprinosa projekta horizontalnim temama

Navedeni upitnik će vam pomoći pri razradi horizontalnih tema, ali i pri procjeni kvalitete projektne prijave u odnosu na horizontalne teme

PITANJA	DA	NE	Obrazloženje
Jeste li detaljno opisali problem ciljne skupine u odnosu na promicanje jednakih mogućnosti i zabranu diskriminacije?			
Jeste li jasno opisali problem u odnosu na položaj i muškaraca i žena? Vidljiva je razlika utjecaja problema na žene, odnosno na muškarce			
Opisan je problem u odnosu na održivi razvoj			
U okviru horizontalnih tema jasno su navedeni statistički podaci koji podupiru tvrdnje o karakteristikama ciljne skupine			
Pri razradi potreba ciljne skupine izvršena je detaljna analiza situacije			
Pri razradi horizontalnih tema vodili ste računa o zakonskom minimumu tj. vaše su aktivnosti planirane u skladu s pozitivnim pravnim propisima koji se odnose na jednake mogućnosti i nediskriminaciju, ravnopravnost muškaraca i žena te održivi razvoj			
Tijekom provedbe projekta planirate aktivnosti koje će omogućiti jednaki pristup projektnim aktivnostima svim potencijalnim sudionicima i kako ćete motivirati one koji zbog predrasuda ili stereotipa ne bi bili zainteresirani			
Jesu li te aktivnosti detaljno razrađene ?			
Planirate li aktivnosti koje bi mogle dovesti do produbljivanja nejednakosti, neravnopravnog položaja, diskriminacije i /ili produbljivanja spolnih razlika ?			
Postoji li opravdanje za provedbu takvih aktivnosti i je li ono pojašnjeno ? Dajete li planiranim aktivnostima prednost nekoj podzastupljenoj skupini i jeste li objasnili razložnost takvog izbora ciljne skupine ?			

Doprinosi li vaš projekt održivom razvoju ?			
Jesu li aktivnosti koje doprinose održivom razvoju detaljno razrađene ?			
Planirate li provedbu aktivnosti koje bi mogle imati minimalan štetan utjecaj na okoliš ?			
Postoji li opravdanje za navedeno ?			
Da li je opis doprinosa horizontalnim temama vidljiv i pri opisu aktivnosti projekta ?			
Da li je proračun projekta planiran na način da obuhvaća i troškove doprinosa horizontalnim temama ?			
Da li ste obuhvatili i procjenu rizika u doprinosu horizontalnim temama i to detaljno opisali? Kako ćete spriječiti ili izbjeći rizik da se doprinos ne ostvari? Što ćete poduzeti i kada ?			

Tablica 4: Praćenje doprinosa projekta horizontalnim temama

Aktivnost	Način na koji aktivnost doprinosi pojedinoj horizontalnoj temi	Trošak	Ishodi aktivnosti (kvantitativni i kvalitativni)	Dokazi (prilažu se izvješću)

Tablica 5: Vrednovanje doprinosa projekta horizontalnim temama

PITANJA	DA	NE	Obrazloženje
U projekt su podjednako uključene žene i muškarci			
Projekt je unaprijedio položaj osoba u nepovoljnom položaju			
Projektom se utječe na otklanjanje neravnopravnosti između muškaraca i žena			
Je li nekoj ciljnoj skupini dana prednost pri provedbi projekta ?			
Da li nastale promjene imaju dugoročni pozitivni učinak na ciljnu skupinu (održivost projekta u odnosu na horizontalne teme) ?			
Projekt je doprinio održivom razvoju i zaštiti okoliša			
Aktivnosti u okviru projekta nisu imale štetan utjecaj na okoliš			

Projekt je imao neutralan utjecaj na horizontalne teme tj. zadovoljava samo zakonske odredbe (vidi str.26. ovih Uputa).			
Da li je bilo problema pri provedbi aktivnosti koje doprinose horizontalnim temama (obrazložite kako ste riješili navedene probleme) ?			

7. Primjeri dobre prakse

U svrhu poticanja što većeg doprinosa rodnoj ravnopravnosti i jednakim mogućnostima, za procjenu ESF projekata koji se provode u Ujedinjenom Kraljevstvu, osmišljene su godišnje nagrade koje se od 2010. godine dodjeljuju za najbolju praksu u promicanju horizontalnih tema - jednake mogućnosti, održivi razvoj i promicanje rodne ravnopravnosti. Nagrade se za prve dvije teme dodjeljuju u dvije kategorije s obzirom na dvostruku prirodu (opću i posebnu²⁸) primjene horizontalnih tema u oblikovanju projekata pa je zato ustanovljeno 5 različitih nagrada:

- Kategorija A1: Najbolji ESF promicatelj jednakih mogućnosti (provoditelj ima razvijena interna pravila i provedbene planove za politiku jednakih mogućnosti)
- Kategorija A2: Najbolji ESF promicatelj jednakih mogućnosti (provoditelj provodi projekt pozitivne akcije usmjeren na skupine u nepovoljnom položaju – tzv. posebni projekti)
- Kategorija A3: Najbolji ESF promicatelj rodne ravnopravnosti (provoditelji posebnih projekata koji na inovativan način promoviraju rodnu ravnopravnost i koji omogućuju veću zastupljenost žena u ESF projektima)
- Kategorija B1: Najbolji ESF promicatelj održivog razvoja (provoditelj ima razvijene interne politike i akcijske planove za održivi razvoj)
- Kategorija B2- Najbolji ESF promicatelj društvenog razvoja (organizacija koja provodi poseban projekt kao pozitivnu akciju usmjerenu na okoliš ili zelene poslove i vještine)

Takve nagrade posebno namijenjene provoditeljima ESF projekata još nisu zaživjele u Hrvatskoj, ali bi se moglo pokušati na takav način dodatno motivirati provoditelje na internaliziranje horizontalnih načela u redovan način rada.

Hrvatska nagrada za Poslodavca godine za osobe s invaliditetom i nagrada za društveno odgovorno poslovanje (Indeks DOP-a) također su proizašle iz kratkoročnih projektnih aktivnosti ali su osigurale interes za dugotrajnije dodjeljivanje, čime je povećana vidljivost i društveni značaj ovih tema.

²⁸ Primjena u općim projektima u koje su integrirana horizontalna načela još se zove horizontalna primjena, a primjena u posebnim projektima koji provode pozitivne akcije namijenjene ispravljanju neke postojeće društvene nepravde ili neravnoteže a mogu biti usmjereni prema određenim ranjivim skupinama ili određenoj akciji u okolišu, zove se još vertikalna primjena.

Jedno od novijih takvih priznanja, „Poslodavac prijatelj obitelji“ ustanovljeno je 2018. godine a poslodavcima ga dodjeljuje Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku za najkvalitetnija rješenja u postizanju prijateljskog ozračja prema zaposlenicima i njihovim obiteljima. Biraju se poslodavci koji kroz svoje poslovanje nude kvalitetne programe skrbi za zaposlenike, kao i inovativna rješenja koja pozitivno doprinose usklađivanju poslovnog i privatnog života zaposlenika.

RAVNOPRAVNOST ŽENA I MUŠKARACA I SOCIJALNO UKLJUČIVANJE

Dobitnici nagrade «**Najbolji ESF promicatelj rodne ravnopravnosti**» u Engleskoj za 2013. godinu, Grad Sheffield i Udruga mladih u South Yorkshire (YASI) provodili su dva projekta ***Make a Move (MAMS)*** i ***MAMS Too*** kojima su pružali podršku maloljetnim roditeljima. Usluge koje su pružane mladim majkama uključivale su podršku stručnjaka u području stanovanja, upravljanja financijama i dugovima, komunikacijskih vještina i pripreme za nastavak obrazovanja i zapošljavanje. Takva sveobuhvatna i kontinuirana podrška pokazala se uspješnom pomoći mladim mamama u snalaženju u novoj ulozi i ponovnom uključivanju u društvene aktivnosti.

Projekt ***ARC Women's Wisdom – WOW (ženska mudrost)*** dobio je nagradu za najboljeg promicatelja rodne ravnopravnosti u Engleskoj za 2011. godinu.

Projekt je na inovativan i samoodrživ način osigurao mogućnost socijalnog uključivanja ženskih zatvorenica. Socijalno poduzeće WOW otvorilo je ured u zatvoru, u kojem su osuđenice imale priliku naučiti vještine koje su im potrebne za zapošljavanje – od komunikacijskih vještina i timskog rada, radne etike, IT vještina i drugih osnovnih vještina koje mnoge zatvorenice nisu nikada imale prilike steći. Socijalno poduzeće WOW je osnovano kroz projekt podrške ženskim zatvorenicama još 2004. godine i do 2014 je pružilo podršku za 10.000 žena a uspjelo je ostvariti i zavidne poslovne rezultate.

Samoodrživost se još ogledala u tome što je socijalno poduzeće posredovalo između zatvorenica i lokalnih poslodavaca te je naplaćivalo za on-line administrativne poslove koje su zatvorenice/zaposlenice obavljale za mala lokalna poduzeća. Taj je zarađeni novac bio vraćen zajednici u vidu darovnica i na taj način je pokazana spremnost vraćanja duga zajednici i osigurano bolje prihvaćanje zatvorenica po izlasku iz zatvora.

Zatvorenice su imale direktnu web podršku licem u lice sa svojim WOW mentorima/cama kao i 24-satni pristup dežurnom telefonu putem kojeg su mogle zatražiti savjet u vezi s poslom ili osobnim pitanjima. Ovaj je projekt pokazao posebnu osjetljivost za rodna pitanja iz aspekta žena jer većina programa društveno korisnog rada organiziranih u komunalnim teškim fizičkim poslovima zajedno s muškarcima ne pruža odgovarajuću psihosocijalnu podršku i ne doprinosi vraćanju samopouzdanja. Na ovaj način sveukupne podrške i korištenja virtualnog ureda u zatvoru žene su postepeno uvedene u radne aktivnosti prema svojim mogućnostima i razini

spremnosti da prevladaju probleme zbog kojih su završile u zatvoru. Rezultati su bili izuzetni - 60% sudionica je uspješno zaposleno ili samozaposleno nakon održavanja kazne a model je prenesen i u druge gradove.

WOW je osiguravao i mobilne timove podrške čiji su članovi bili certificirani poslovni savjetnici koji su pomagali bivšim zatvorenicama u samozapošljavanju ili traženju radnog mjesta. Savjetnici su bili dobro educirani u pružanju emocionalne podrške i povećanju samopouzdanja i vrlo brzo su postizali pozitivne promjene u stavovima i ponašanju korisnica. Sam način pružanja podrške u lokalnim zajednicama i u domovima korisnica pokazao se učinkovit jer nije bilo odustajanja od programa, unatoč činjenici da se radilo o vrlo ranjivoj i obeshrabrenoj skupini žena.

DigiGirlz je globalni Microsoftov program za zajednicu kojim se želi prevladati stereotipno rodno poimanje zanimanja i potaknuti djevojke da se obrazuju za informatičko komunikacijska zanimanja. U Hrvatskoj je 2016. godine organiziran jednodnevni boravak u Microsoftovom uredu za 90 srednjoškolskih djevojaka iz Varaždina, Koprivnice i Zagreba kojom prilikom su im zaposlenici Microsofta i partnerskih organizacija držali predavanja i radionice sa svrhom boljeg upoznavanja modernih tehnologija, kompjuterskih programa i mogućnosti zapošljavanja. 2017. godine su srednjoškolke iz Nove Gradiške, Novske, Ogulina i Karlovca imale istu takvu priliku. Žene su u IKT sektoru kontinuirano podzastupljene i stoga ih se na ovaj način potiče da se prihvate izazova obrazovanja za tradicionalno muška i dobro plaćena zanimanja a IKT tvrtke poput Microsofta vide u tome i svoj poslovni interes jer na tržištu sve više nedostaju IKT stručnjaci.

ODRŽIV RAZVOJ I SOCIJALNO UKLJUČIVANJE

Nagradu «Najbolji ESF poseban projekt u promicanju održivog razvoja» u Engleskoj za 2011. godinu dobilo je socijalno poduzeće Achieve North West u okviru programa resocijalizacije i povećanja zapošljivosti bivših zatvorenika.

Projekt je nagrađen jer je doprinio promociji vještina u zaštiti okoliša koje uključuju nove «zelene» vještine i «ozelenjivanje» postojećih poslova. Achieve North West je povezo program edukacije, obuke i zapošljavanja bivših zatvorenika sa povećanjem razvoja vještina u području zaštite okoliša tako što je u suradnji s drugim socijalnim poduzećem «Recycling Lives», vodećim pružateljem usluga u zbrinjavanju otpada provodio program «natrag na posao» za najmotiviranije korisnike probacijskog programa. Sudionici su prvo završili pripremnu obuku za zapošljavanje a potom su u tvrtki Recycling Lives sudjelovali u obuci o zbrinjavanju otpada na ekološki prihvatljivi način, a kontinuirano su imali mentorsku podršku djelatnika Achive North Westa. Sudionici su započeli rad u odjelu glomaznog otpada za koji je tvrtka imala ugovor sa gradskom upravom u Prestonu – radilo se o recikliranju odbačenih glomaznih stvari poput televizora ili kauča. Dodatno su educirani o elektroničkom i električnom otpadu, sortiranju metala i ostalim pravilima recikliranja. Nakon završetka

projekta sudionicima je ponuđen posao u Recycling Lives ili im je pružena podrška u zapošljavanju unutar mreže organizacija s kojima Recycling Lives surađuje.

ODRŽIVI RAZVOJ I SOCIJALNO PODUZETNIŠTVO

Dobra energija u društvenom poduzetništvu - projekt je financiran sredstvima ESF-a u okviru OPULJP 2014-2020 a provela ga je Zadruga za zelenu energiju (ZEZ) u partnerstvu sa Obrtničkim učilištem Zagreb na tri pilot područja: Karlovačke, Sisačko-moslavačke i Zadarske županije. .

Projektom se potiče razvoj društvenog poduzetništva kroz pružanje podrške poslovanju i unaprjeđenju znanja i vještina zaposlenika i članova postojećih društvenih poduzeća, poslovanju pravnih osobnosti koje se žele baviti društvenim poduzetništvom.

Rezultati projekta:

- 10 zaposlenika i članova prošlo je edukaciju za voditelja društvenog poduzetništva
- članovi Zadruga prenose stečena znanja i iskustva drugim energetske zadrugama kako bi se identificirali novi poslovni modeli za energetske zadruge
- Educirano je 30 mladih i nezaposlenih osoba za energetske savjetnike, na pilot područjima i putem info štandova u svojim lokalnim zajednicama, savjetovali su građane o mjerama uštede energije. energetska savjetovanja u svojoj lokalnoj zajednici
- Umrežavanje energetske zadruge i edukacija mladih i nezaposlenih osoba

Projekt se nastavlja na uspješno realizirane projekte *Razvoj energetske zadruge u Hrvatskoj* i *Energetski savjetnici za energetske siromašne kućanstva* i na aktualni projekt Akcelerator za društvene poduzetnike. Naime, poslovanje društvenih poduzeća, utemeljeno je na načelima društvene, okolišne i ekonomske održivosti a ključni izazovi s kojima se susreću društveni poduzetnici u Hrvatskoj su nedostatak poslovne podrške i otežan pristup financiranju razvoja i rasta. **Akcelerator za društvene poduzetnike** novi je program potpore koji odgovara na te izazove – **društvenim poduzetnicima sa stabilnim poslovanjem će osigurati poslovnu podršku za razvoj i realizaciju novih projekata**. Zelena energetska zadruga jedno je od 15 društvenih poduzeća izabranih za sudjelovanje u Akceleratoru. Kroz program će se smisliti rješenje za razvoj prve hrvatske online platforme za grupno financiranje društveno razvojnih projekata .

U rujnu 2018 godine otvorena je prva solarna elektrana koja je sufinancirana novcem građana. Radi se o projektu Zelene energetske zadruge 'Križevački sunčani krovovi', koji su podržali Grad Križevci, Križevački poduzetnički centar i Greenpeace te organizirali prvu hrvatsku kampanju grupnog financiranja (crowdfunding eng.) kako bi prikupili 230 tisuća kuna potrebnih za postavljanje 30 kW snažne solarne elektrane na krov Razvojnog centra i

tehnološkog parka Križevci. U elektranu su mogli uložiti građani iz čitave Hrvatske, od tisuću do 10 tisuća kuna, u obliku zajma na razdoblje od 10 godina unutar kojih će im se ulog vratiti s kamatama od 4,5 posto. Modelom grupnog ulaganja otvara se mogućnost da članovi lokalne zajednice mogu već s minimalnim ulogom od tisuću kuna vlastitim doprinosom izgraditi elektranu koja će nakon 10 godina nakon povrata investicije ostati u vlasništvu Grada kao nasljedstvo za buduće generacije. Ulaganjem u zelenu energiju građani sami stvaraju i potiču dobru i solidarnu ekonomiju jer novac ostaje u lokalnoj zajednici i koristi društvenom i ekološkom razvoju.

Građani su prepoznali priliku i novac prikupili u rekordnih deset dana. Zelenoj energetskej zadruzi namjera je da ovaj projekt postane model energetskei održivog razvoja lokalnih zajednica kako bi se s vremenom znatan broj javnih i privatnih ustanova i organizacija orijentirao na proizvodnju i potrošnju električne energije iz obnovljivih izvora energije.

Na uspješno provedenom primjeru Križevačke solarne elektrane i projekta Dobra energija u društvenom poduzetništvu mogu se pratiti pozitivni učinci aktivnosti projekata utemeljenih na načelu održivog razvoja sa tri aspekta: gospodarskog, socijalnog i okolišnog. Povećava se potrošnja energije iz obnovljivih izvora, ostvaruje se ušteda pri potrošnji i smanjuje se negativnog utjecaja stakleničkih plinova na okoliš, višak energije se prodaje u mrežu HEPA, potiče se novo zapošljavanje u društvenom poduzetništvu, mladi dugotrajno nezaposleni se educiraju za energetske savjetnike a građani prema načelima dobrog upravljanja imaju priliku sudjelovati u planiranju proizvodnje energije, njene potrošnje i ulaganja u vlastitu zajednicu.

<http://www.zez.coop/projekti/>

ODRŽIV RAZVOJ

Brošura «Svijest zaposlenika i energetska učinkovitost u uredima»²⁹

Carbon Trust je globalna savjetodavna tvrtka u području zaštite okoliša koja na svojoj mrežnoj stranici nudi besplatno korištenje i preuzimanje mnogih korisnih istraživačkih izvješća, smjernica i alata poput kalkulatora karbonskog otiska.

Jedan od takvih praktičnih alata je brošura koja se odnosi na podizanje svijesti zaposlenika o mogućnosti uštede energije i smanjenje negativnog utjecaja na okoliš kroz primjenu vrlo jednostavnih mjera tijekom rada u uredu. Uz brošuru mogu se preuzeti i plakati i naljepnice koji se mogu otisnuti i staviti na vidljiva mjesta u uredu kao trajni podsjetnik na odgovorno ponašanje.

Plakati su vizualno izuzetno atraktivni a poruke vrlo kreativno osmišljene. U podlozi svakog plakata, detaljno je opisan izračun utroška energije pri korištenju rasvjete, grijanja, hlađenja i ostalih uredskih trošila i pripremljene smjernice za pametnu uštedu koja može osigurati neke zamjenske vrijednosti.

²⁹ <https://www.carbontrust.com/resources/guides/energy-efficiency/employee-awareness-and-office-energy-efficiency/>

Rasvjeta: Uredska svjetla ostavljena upaljenima tijekom noći potroše energiju kojom bi se trosobni stan mogao grijati tijekom 5 mjeseci ili bi se mogla zagrijati voda za 1000 šalica čaja.

Grijanje: Povećanje temperature u uredu za 2 stupnja na godišnjoj razini proizvede količinu CO2 kojom bi se mogao napuniti balon na topli zrak.

Frižider: Ako dnevno držimo vrata frižidera otvorena 30 minuta to je na godišnjoj razini uzalud potrošena energija koja bi mogla napajati svjetionik 4 dana.

Kompjuter: Kompjuter koji ostaje upaljen preko noći tijekom godine proizvede toliko CO2 da bi se njime moglo napuniti 30 kada. Ako ugasimo monitor samo na jednu noć, uštedjeli smo energiju dovoljnu za podgrijavanje 6 obroka u mikrovalnoj pećnici.

Fotokopirni uređaj: Fotokopirni uređaj koji je preko noći ostavljen u stand-by načinu rada uzaludno potroši količinu energije dovoljne za pripremu 21 šalice čaja ili za otisak više od 1500 kopija.

Hlađenje: 1 dodatni sat rada rashladnog uređaja dnevno koristi energije u količini dovoljnoj za rad televizora tijekom cijele godine. Prozor otvoren tijekom noći zimi rasipa energiju koja bi bila dovoljna za vožnju malog automobila na putu od 56 kilometara.

Isključivanje uredskih potrošača tijekom 1 noći (izračun na temelju 18 rasvjetnih tijela, 1 fotokopirnog uređaja, 30 kompjutera i 1 laserskog printera) uštedit će dovoljno energije za vožnju malog automobila u duljini od 160 kilometara ili za 224.000 fotokopija ili za 4500 šalica čaja.

Carbon Trust pokazuje vlastitim primjerom kako brine o okolišu kao i o zdravlju i sigurnosti svojih zaposlenika što dokazuje javno objavljenim politikama poslovanja (Health, Safety and Environment Policy Statement).³⁰

8. Naredno programsko razdoblje

U svom trećem programskom razdoblju 2021-2027, ESF bi trebao postati ESF+³¹ i obuhvatiti dosadašnje programe: Inicijativu za zapošljavanje mladih (IZM), Fond europske pomoći za najpotrebitije (FEAD), Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI) i Program za zdravlje te uz povećana sredstva iz EU proračuna nastaviti sa svojom misijom ulaganja u ljude, njihovo obrazovanje, vještine, zapošljivost, uključenost i zdravlje a prvenstveno u cilju smanjivanja nezaposlenosti i siromaštva.

Ex-post evaluacije prethodnih razdoblja provedbe ESF-a 2000-2006, 2007-2013³² potvrdile su kako se program pokazao relevantan i učinkovit u uključivanju velikog broja EU građana, a posebno onih kojima je pomoć najpotrebnija, kako je bio usmjeren na područja i društvene skupine koji ne bi mogli biti obuhvaćeni isključivo sredstvima nacionalnih država. Tijekom vremena provedbe, unaprijedila se intervencijska logika kao i jasnoća specifičnih ciljeva i

³⁰ https://www.carbontrust.com/media/676299/hse-policy-statement_july2018.pdf

³¹ <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=67&langId=en&newsId=9118>

³² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018PC0382>; ESF Plus – Results of Ex-Post Evaluations, Stakeholders Consultations and Impact Assessments

indikatora. Unatoč poboljšanjima, slabosti programa su definirane u tri područja, koja će se nastojati unaprijediti u narednom razdoblju, uključujući i 2014-2020:

- **Usklađenost sa politikama:** unatoč značajnom poboljšanju povezivanja ESF programa sa politikama u periodu 2014-2020, još uvijek nije optimalno;
- **Programiranje:** je unaprijeđeno u razdoblju 2014-2020 i to kroz usmjerenost prema rezultatima no okvir za praćenje još nije sasvim odgovarajući za zemlje članice koje zahtjeve programiranja smatraju prevelikim administrativnim teretom;
- **Provedba programa:** upravljanje i provedba ESF programa su još uvijek previše složeni. Unatoč poboljšanjima u razdoblju 2014-2020 u pravcu usmjerenosti na rezultate umjesto na inpute, takva promjena u logici intervencije još nije u potpunosti zaživjela.

S ciljem jačanja socijalne dimenzije EU, 17.11.2017.godine usvojen je i Europski stup socijalnih prava koji naglašava 20 načela za «inkluzivniju i pravedniju Europu» koja će se primjenjivati i u provedbi ESF programa.

Iz svega navedenog proizlazi kako su horizontalna načela temelj svih programa koji se financiraju iz Europskog socijalnog fonda stoga se prijavitelji i korisnici bespovratnih sredstava tijekom planiranja i provedbe svojih projekata trebaju uvijek iznova pitati je li njihov projekt u skladu s tim načelima. **Prijavitelji trebaju biti kreativni te napraviti «još korak dalje» u promišljanju inovativnih načina na koji će doprijeti do najranjivijih društvenih skupina i lokalnih zajednica gdje su mogućnosti za održiv, uključiv i pametan rast manje od prosječnih, a dobro ciljane intervencije u području obrazovanja, zapošljavanja, socijalnog uključivanja i dobrog upravljanja, mogu značajno smanjiti razvojne jazove i utjecati na ostvarivanje jednakih mogućnosti svih građana i građanki.**

<p>SADRŽAJ UPUTA ISKLJUČIVA JE ODGOVORNOST MINISTARSTVA RADA I MIROVINSKOGA SUSTAVA</p>
--

MINISTARSTVO RADA I MIROVINSKOGA SUSTAVA
UPRAVA ZA UPRAVLJANJE OPERATIVNIM PROGRAMIMA EUROPSKE UNIJE
Koranska 2
10 000 ZAGREB
Tel: +383 1 6472061
www.mrms.hr